

TURVAPAIKANHAKIJAPERHE OULUN
VASTAANOTTOKESKUKSESSA - OHJEITA LAPSIPERHEILLE

Minna Märsynaho
Opinnäytetyö, syksy 2011
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Pohjoinen, Oulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) +
Lastentarhanopettajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Märsynaho, Minna. Turvapaikanhakijaperhe Oulun vastaanottokeskuksessa - Ohjeita lapsiperheille. Diak Pohjoinen, Oulu, syksy 2011. 47 s., 1 liite.
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)
+ Lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö oli produktio ja sen tarkoituksena oli tuottaa Oulun vastaanotto-keskuksen Heikinharjun yksikköön tietopaketti lasten kasvatukseen liittyvistä jokapäiväisistä perustoiminnoista. Lisäksi tarkoituksena oli laatia raportti produktion sisältämistä aihealueista. Tietopaketin tavoitteena oli tukea ohjaajien päivittäistä työtä turvapaikanhakijaperheiden kanssa. Ohjeita lapsiperheille - produktio oli tarpeellinen siksi, että turvapaikanhakijaperheiden määrä on kasvanut Oulun vastaanottokeskuksessa.

Tietopaketti muodostui kolmesta pääteemasta: Lapsen turvallinen arki, arjen perustoiminnot sekä lapsen ja vanhemman välinen suhde. Yksityiskohtaisessa tarkastelussa olivat uni, ravinto, pukeminen, hygienia sekä leikki ja ulkoilu. Jokaisesta aihealueesta valittiin keskeisiä asioita, joita käsiteltiin tekstin ja kuvien avulla. Tietopakettiin laitettiin myös Internet-sivuosoitteita, joista ohjaajat ja asiakkaat voivat hakea aiheeseen liittyvää lisätietoa.

Tietopaketti toteutettiin suomen- ja englanninkielisenä. Opinnäytetyön tilaaja arvioi tuotteen sekä ulkoasultaan että sisällöltään selkeäksi ja johdonmukaiseksi ja kaiken kaikkiaan onnistuneeksi. Tuote otettiin käyttöön vastaanottokeskuksessa. Jatkotutkimushaasteeksi ehdottaisin tietopakettia lapsiperheiden perusterveydenhuollosta.

Asiasanat: islam, lapsiperheet, lapsen kehitys, produktiot, turvapaikanhakijat, vastaanottokeskukset

ABSTRACT

Märsynaho, Minna. Asylum seeking family at the Oulu reception Centre - Advice to families with children. Oulu, autumn 2011. 47 p., 1 appendix. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services + kindergarten teacher competence.

The purpose of this thesis was to produce a product to Oulu reception Centre Finland. The product provided information about basic needs of children and how parents should consider these needs while raising children. In addition, the idea was to compile a report about the subjects of the product. The aim of the thesis was to make a product that would support work with asylum seeking families at the reception centre. This product was needed because the amount of asylum seeking families had increased at the reception centre.

The product was constructed around three main themes: child and safety, basics of life and relationship between parent and child. The main focus was on the child and rest, food, clothes, hygiene, play and outdoor activities. Each topic was presented with text and pictures. As sources of further information there were also websites mentioned.

The product was made both in Finnish and in English. The product was evaluated as explicit and consistent and as successful in every aspect. Product was taken in to use. As further study challenges it is proposed a product that would include information about basic health care in families with children.

Keywords: islam, family with children, child development, production, asylum seeker, reception centre

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	5
2 TURVAPAIKANHAKIJAT JA VASTAANOTTOKESKUKSET	7
2.1 Turvapaikkaprosessi	7
2.2 Oulun vastaanottokeskus	9
2.3 Toimintaa ohjaavat lait	10
3 KULTTUURI JA USKONTO	14
3.1 Islam.....	14
3.2 Islamin vaikutus arkeen	15
3.3 Muslimiperhe	17
4 LAPSEN KASVU JA KEHITYS	19
4.1 Fyysinen, motorinen, kognitiivinen ja sosiaalinen kehitys.....	19
4.2 Uni, lepo ja hygienia	21
4.3 Ravitseminen ja ruokailu	23
4.4 Pukeutuminen, ulkoilu ja leikki.....	27
4.5 Lapsen ja vanhemman välinen suhde	29
5 PRODUKTIO.....	32
5.1 Tarkoitus ja tavoite	32
5.2 Tuotteen suunnittelu	32
5.3 Tuotteen sisältö ja ulkoasu	34
5.4 Tuotteen palaute ja arviointi	35
5.5 Eettisyys ja luotettavuus opinnäytetyössä	36
6 MUITA TUTKIMUKSIA.....	40
7 POHDINTA	43
LÄHTEET	45
LIITE 1	

1 JOHDANTO

Vuonna 2010 turvapaikkaa haki kaiken kaikkiaan 353 800 ihmistä. Vuonna 2009 vastaava luku oli viisi prosenttia pienempi. Turvapaikanhakijoita tuli eniten Serbiasta, Afganistanista sekä Kiinasta. Muita kärkimaita olivat Irak, Venäjä ja Somalia. (Ulkoasiainministeriö 2011.)

Suomessa turvapaikanhakijoita vuonna 2010 oli 4018. Eniten turvapaikkaa hakivat irakilaiset ja somalit. Naisten osuus hakijamäärästä oli 30 prosenttia. Turvapaikkapäätöksiä tehtiin samana vuonna yhteensä 5837, joista myönteisiä päätöksiä oli 30 prosenttia eli 1784 henkilöä sai joko turvapaikan tai oleskeluluvan. (Maahanmuuttovirasto 2011 a.) Syksyyn 2011 mennessä noin 2200 ihmistä oli hakenut turvapaikkaa Suomesta. Määrä oli vähentynyt lähes kolmanneksen edellisen vuoden vastaavasta ajan määrästä. Maahanmuuttoviraston arvio on, että vuoden 2011 turvapaikanhakijoiden kokonaismääräksi tulee noin 3000. (YLE 2011.)

Loppukesällä 2011 Oulun vastaanottokeskuksen Heikinharjun aikuisyksikössä oli kirjoilla yhteensä 236 turvapaikanhakijaa ja yhteensä 25 eri kansallisuutta. Eniten turvapaikanhakijoita oli Irakista, Somaliasta ja Afganistanista. Suurin osa turvapaikanhakijoista oli islaminuskoisia. (Tarja Pihlajisto-Särkelä, henkilökohmainen tiedonanto 27.7.2011 a.) Kulttuurierojen vallitessa vieraassa ympäristössä syntyy paljon konflikteja ja yhteentörmäyksiä.

Turvapaikanhakijaperheiden määrä on kasvanut huomattavasti Oulun vastaanottokeskuksessa viimeisen puolen vuoden aikana. Tämä on nostanut uusia haasteita myös turvapaikanhakijoiden keskuudessa tehtävälle työlle. Yhteiskulttuureista tulleilla perheillä voi olla hyvinkin erilainen käsitys lapsen kasvatuksesta. Myös päivittäiset toimet, kuten hygieniasta huolehtiminen ja terveellinen ruokavalio, voivat olla vieraita asioita. Nämä meille suomalaiseseen kulttuuriin kuuluvat perusasiat voivat tuntua vieraasta kulttuurista tulleelle vaikeilta, mutta niihin on sopeuduttava. Meidän silmissämme esimerkiksi hygienian laiminlyönti voidaan nähdä myös välinpitämättömyytenä ja lapsen heitteille jättämisenä.

Idea opinnäytetyön aiheelle syntyi ollessani työharjoittelussa Oulun vastaanottokeskuksessa. Harjoittelun aikana lapsiperheiden määrä alkoi vähitellen kasvaa ja ohjaajat kohtasivat uudenlaisia haasteita näiden perheiden parissa. Työskenneltyäni vastaanottokeskuksessa lähes yhdeksän kuukautta koin, että ohjaajat tarvitsisivat jonkin apuvälineen työhönsä lapsiperheiden parissa. Ennaltaehkäisevä lastensuojelu- ja perhetyö ovat myös aina kiinnostaneet minua, joten koen tämän opinnäytetyön aiheen mielekkääksi ja tarpeelliseksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietopaketti, joka sisältää perustietoa lapsen kasvua ja kehitystä tukevista päivittäisistä perustoiminnoista, kuten terveellisestä ravinnosta, perushygieniasta sekä unen tärkeydestä. Tavoitteena oli tuottaa konkreettinen tuote vastaanottokeskuksen työntekijöiden käyttöön.

Opinnäytetyön keskeisiksi käsitteiksi nousivat turvapaikanhakija, turvapaikka-prosessi, islam sekä lapsen kasvu ja kehitys. Islaminuskolla on opinnäytetyössä suuri rooli, koska suurin osa Oulun vastaanottokeskuksen asukkaista on muslimeja. Tämä seikka on tärkeä ottaa huomioon tuotetta tehdessä, sillä muslimien on paljon kulttuurisidonnaisia asioita, jotka poikkeavat suomalaisesta kulttuurista. Näitä ovat muun muassa suhde ruokaan sekä laajentunut perhekäsitys.

Tässä opinnäytetyössä puhuttaessa Oulun vastaanottokeskuksesta sillä tarkoitetaan Oulussa sijaitsevaa Heikinharjun yksikköä. Oulun vastaanottokeskuksen toinen yksikkö on Pudasjärvellä sijaitseva odotusajan yksikkö.

2 TURVAPAIKANHAKIJAT JA VASTAANOTTOKESKUKSET

Turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee turvapaikkaa tai oleskelulupaa vieraasta valtiosta. Suomi on velvollinen antamaan suojelua YK:n pakolaissopimuksen mukaan. Turvapaikan perusteita ovat syyt pelätä tulla vainotuksi uskonnon, kansallisuuden, yhteiskunnallisen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen takia. Myös sukupuoliin ja sukupuoliseen suuntautumiseen kohdistuva vaino otetaan huomioon turvapaikkaa haettaessa. (Maahanmuuttovirasto i.a.b.)

2.1 Turvapaikkaprosessi

Suomessa maahanmuuttopolitiikka on vielä suhteellisen uusia asia verrattuna esimerkiksi naapurimaihin Ruotsiin ja Norjaan. Tämä näkyy muun muassa maiden välisissä maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden vastaanottomäärissä. (Mannila 2010, 19.)

Turvapaikan hakeminen on monivaiheinen ja pitkä prosessi. Kun ulkomaalainen saapuu Suomeen aikeissaan hakea turvapaikkaa, hän jättää turvapaikkahakemuksen joko maahan tullessa rajalle tai myöhemmin poliisille. Turvapaikkahakemuksen vastaanottava taho ottaa turvapaikkahakemuksen jättäneeltä sormenjäljet ja valokuvat. Jos viranomaisella on aikaa ja hakijan kanssa on yhteinen kieli, suoritetaan matkareittikuulustelu samalla, mutta pääsääntöisesti tämä kuulustelu on myöhempänä ajankohtana. Myös hakijan henkilöllisyys varmistetaan prosessin myöhemmässä vaiheessa. Alustavat henkilötiedot otetaan kuitenkin heti maahantulon yhteydessä. Hakija majoitetaan koko turvapaikkaprosessin ajaksi yhteen Suomen useista vastaanottokeskuksista. (Maahanmuuttovirasto i.a.a.)

Hakijan majoituttua vastaanottokeskukseen alkaa odotusaika. Hakija käy läpi poliisin matkareittikuulustelun sekä maahanmuuttoviraston turvapaikkakuuluste-

lun, jossa selvitetään muun muassa mahdollinen Dublin-tausta, eli onko hakija hakenut turvapaikkaa toisesta EU-maasta, Norjasta, Islannista tai Sveitsistä. Jos hakijalla on turvapaikkahakemus jo joissain näistä maista, voidaan hänet Dublin-sopimukseen nojaten palauttaa siihen maahan, jossa turvapaikkahakemus on alun perin tehty. (Maahanmuuttovirasto i.a.a.)

Jos hakija ei täytä Dublin-sopimuksen ehtoja eli häntä ei käännytetä toiseen maahan, käsitellään turvapaikkahakemus maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttovirasto selvittää hakijan tarpeen kansainväliselle suojelulle. Tämän jälkeen maahanmuuttovirasto ilmoittaa hakijalle joko kielteisestä tai myönteisestä päätöksestä. Hakijan saadessa kielteisen päätöksen poliisi käännyttää hänet maasta. Myönteisellä päätöksellä hakijalle myönnetään joko turvapaikka tai oleskelulupa. Turvapaikan saanut saa pakolaisen matkustusasiakirjan ja lupatarran. Oleskeluluvan saanut saa muukalaispassin. Myönteisen päätöksen saanut saa jäädä Suomeen ja hänelle myönnetään kuntapaikka, jolloin hakija voi muuttaa pois vastaanottokeskuksesta uuden kotikunnan tarjoamaan vuokra-asuntoon. Päätökseen tyytymätön voi valittaa päätöksestä Helsingin hallinto-oikeuteen ja edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. (Maahanmuuttovirasto i.a.a.)

Tällä hetkellä turvapaikanhakijan odotusaika Suomen vastaanottokeskuksissa on erittäin pitkä. Jo pelkästään turvapaikkapuhuttelua hakija joutuu odottamaan keskimäärin puoli vuotta. Koko prosessiin menee tällä hetkellä noin yksi vuosi. Kuitenkin Dublin-sopimuksen ehdoilla kulkevat käsittelyt tapahtuvat normaalikäsitteilyä nopeammin eli noin muutamassa kuukaudessa. Sanoin Kreikan kautta tulleiden käsittelyajan ovat pidemmät, koska Suomi ei tällä hetkellä palauta turvapaikanhakijoita Kreikkaan sen olosuhteiden takia. Vuonna 2010 Dublin-sopimuksen nojalla tehtyjä päätöksiä tehtiin 1117 kappaletta, eli 29 prosenttia. Tulokseen vaikuttivat sekä maahanmuuttoviraston päätös olla palauttamatta turvapaikanhakijoita Kreikkaan että kohonnut EU-kansalaisten hakijamäärä. (Maahanmuuttovirasto 2011 b.)

Vuonna 2010 Yhdysvallat vastaanotti eniten turvapaikanhakijoita. Joka kuudes turvapaikkahakemus tehtiin Yhdysvaltoihin. Euroopassa Ruotsi, Saksa ja Ranska ovat Euroopan suurimpia turvapaikanhakijoiden vastaanottomaita. Kaiken kaikkiaan kehitysmaat ottavat vastaan eniten turvapaikanhakijoita. Esimerkiksi Liberia, Tunisia ja Egypti pitävät rajansa auki suurimmalle osalla pakolaisista. (Ulkoasiainministeriö 2011.)

2.2 Oulun vastaanottokeskus

Oulun Vastaanottokeskuksen Heikinharjun yksikkö on vuonna 1991 perustettu, tällä hetkellä 260-paikkainen transityksikkö. Yksikössä toimii aikuispuolen lisäksi 14–17-vuotiaille tarkoitettut 14-paikkainen ryhmäkoti sekä 30-paikkainen tukiasumisyksikkö. Transit-yksikön nimeä kantava Oulun Vastaanottokeskus on väliaikainen asumisyksikkö eli turvapaikkahaastattelun käytyään asiakas siirretään lähes poikkeuksetta odotusajan yksikköön. Tällainen on esimerkiksi Pudasjärvelle vuonna 2008 perustettu odotusajan vastaanottokeskus, joka on osa Oulun vastaanottokeskusta. Kaiken kaikkiaan aika, joka transit-yksikössä vieteään, on puolesta vuodesta yhteen vuoteen. Kuitenkin erinäiset tekijät, kuten poikkeukset turvapaikkakäsittelyissä, voivat venyttää transit-yksikössä majoitautumista. (Tarja Pihlajisto-Särkelä, henkilökohtainen tiedonanto 27.7.2011 a.)

Oulun vastaanottokeskuksen rakenne ja asiakasmäärät ovat vaihdelleet rajusti sen kahden vuosikymmenen aikana, jonka se on ollut toiminnassa. Vuoden 1998 joulukuussa vastaanottokeskuksen rekisterissä oli 155 asukasta ja kiireisimpinä vuosina asukkaita on ollut reilusti yli määritetyn paikkalukumäärän. Loppukesällä 2011 vastaanottokeskuksen aikuisyksikössä oli kirjoilla yhteensä 236 asiakasta ja 25 eri kansallisuutta. Eniten turvapaikanhakijoita oli Irakista (16.8 prosenttia), Somaliasta (9.4 prosenttia) ja Afganistanista (7.79 prosenttia). Alaikäisyksiköissä oli ryhmäkodin puolella viisi ja tukiasunnoilla 11 asiakasta. (Tarja Pihlajisto-Särkelä, henkilökohtainen tiedonanto 27.7.2011 a.)

Vastaanottokeskusten palveluiden laatu vaihtelee suuresti eri maiden välillä. Jotkut maat eivät tarjoa vastaanottopalveluita laisinkaan ja esimerkiksi Hollanti tarjoaa hyvin samanlaisia palveluita Suomen kanssa (Van der Horst, 2004). Suomessa vastaanottokeskus tarjoaa asiakkaalle turvallisen majoituspaikan turvapaikkaprosessin ajaksi. Tavoitteena on edistää ja ylläpitää asiakkaan toimintakykyä niin, että hän kykenisi mahdollisimman itsenäiseen ja omatoimiseen elämään. (Tarja Pihlajisto-Särkelä, henkilökohtainen tiedonanto 27.7.2011 a.)

Ilman huoltajaa maahan tulleet alaikäiset majoitetaan ryhmäkotiin. Ryhmäkodissa ja tukiasumisyksikössä kannustetaan tuki- ja ohjaustyön keinoin nuorten itsenäistymiseen. Tukiasumisyksikköön nuori siirtyy täyttäessään 17 vuotta tai osoitettuaan pärjäävänsä itsenäisesti. Nuoren tullessa täysi-ikäiseksi asiakkuus jatkuu aikuispuolella vastaanottokeskuksessa. (Tarja Pihlajisto-Särkelä, henkilökohtainen tiedonanto 27.7.2011 a.)

2.3 Toimintaa ohjaavat lait

Suomen vastaanottokeskusten toiminta on syyskuussa 2011 voimaan tulleen vastaanottolain mukaista. Aikaisemmin vastaanottokeskusten ja turvapaikkaprosessien käsittelyä ovat määrittäneet muun muassa ulkomaalaislaki (301/2004) ja laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä (116/2002). Lapsen kohdalla tulee ottaa huomioon erityisesti lapsen etu. Lähtökohtaisesti lasta koskevissa asioissa sovelletaan lastensuojelulakia. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 2011.)

Lain tarkoituksena on turvata kansainvälistä suojelua hakevan, tilapäistä suojelua saavan ja ihmiskaupan uhrin toimeentulo ja huolenpito ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen ottaen huomioon Euroopan unionin lainsäädäntö ja Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 2011.)

Laissa vastaanottokeskuksella tarkoitetaan erityistä paikkaa, johon majoitetaan kansainvälistä ja tilapäistä suojelua hakevia ja joka järjestää suojelua tarvitsevi-

en vastaanottopalveluita. Vastaanottokeskuksia ovat myös lapsille tarkoitetut ryhmäkodit ja nuorten tukiasumisyksiköt. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 2011.)

Vastaanoton käytännön toiminta, sen suunnittelu ja toteutus, tapahtuvat maahanmuuttoviraston kautta. Vastaanottokeskusten perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää sisäasiainministeriö. Suomessa on valtion vastaanottokeskuksia, jollainen on myös Oulun vastaanottokeskus. Eri puolella maata on myös valtion luvalla maahanmuuttoviraston alaisina toimivia vastaanottokeskuksia, joita voivat ylläpitää kunta, kuntayhtymä, julkisoikeudellinen yhteisö tai yksityinen yhteisö tai säätiö. Suomessa esimerkiksi Punainen Risti ylläpitää useita vastaanottokeskuksia. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 2011.)

Vastaanottopalveluihin kuuluvat lain määräämät majoitus, vastaanotto- ja käyttöraha, terveydenhuoltopalvelut, sosiaalipalvelut, tulkki- ja käännöspalvelut sekä työ- ja opintotoiminta. Myös ruokahuolto voi kuulua vastaanottopalveluihin. Turvapaikanhakija majoitetaan vastaanottokeskukseen ja hänet voidaan siirtää toiseen keskukseen tarvittaessa. Näitä syitä voivat olla esimerkiksi vastaanottokeskuksen käyttötarkoitus, eli keskus on transit-keskus, tai henkilökohtaiset syyt. Perheenjäsenillä on oikeus asua yhteisessä asumuksessa. Ilman huoltajaa tullut alaikäinen majoitetaan ikänsä perusteella joko ryhmäkotiin tai tukiasumisyksikköön. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 2011.)

Turvapaikanhakijalla on oikeus saada vastaanottorahaa toimeentulonsa turvaamiseksi. Vastaanottorahan tulee kattaa välttämättömät vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot, paikallisliikenteen ja puhelimen käytön sekä ruokamenot, ellei vastaanottokeskuksessa ole ruokahuoltoa. Vastaanottorahan suuruus on yksin asuvalla ja yksinhuoltajalla 290 euroa kuukaudessa ja palveluiden sisältyvän ruokahuollon kanssa 205 euroa. Muulla kahdeksantoista vuotta täytäneellä vastaanottorahan suuruus on 245 euroa ja ateriahuollon kanssa 175 euroa. Alaikäisellä perheessä asuvalla lapsella vastaanottoraha on 185 euroa ja

ruokahuollon kanssa rahamäärä on 135 euroa. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 2011.)

Yksin maahan tullee tukiasumisyksikössä asuvalla nuorella vastaanottoraha on sama kuin aikuisella eli 290 euroa. Ryhmäkodissa asuvalla lapsella on täysi ylläpito, jolloin käyttörahaa myönnetään iän perusteella 25–45 euroa. (Tarja Pihlajisto-Särkelä, henkilökohtainen tiedonanto 1.9.2011 b.)

Turvapaikanhakija on oikeutettu lain määäämiin välttämättömiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Sosiaalityöhön kuuluvat toimet, jotka edesauttavat yksilön ja perheen turvallisuutta sekä arjessa jaksamista. Terveystenhuoltopalveluihin kuuluvat terveydenhuolto (1326/2010)- ja erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) määäämät toimet. (Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 2011.)

Yleissopimus lapsen oikeuksista on hyväksytty Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa vuonna 1989. Se toi mukanaan yhteisen kannan siitä, että lapsuus on itsessään tärkeä, eikä vain yksi elämänvaihe matkalla aikuisuuteen. Suomessa tämä sopimus on astunut voimaan vuonna 1991 ja se koskee kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia. Sopimus pitää sisällään lapsen hyvän elämän edellytykset ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin tai muihin mieltäpiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen, syntyperään tai muuhun seikkaan katsomatta. (Convention on the Rights of Child 1990.)

Näiden seikkojen lisäksi lapsella tulee olla oikeus myös osallistua, jäädä eloon ja kehittyä. Lapsen etu tulee asettaa aina ensisijalle. Perheellä yhteiskunnan perusrhmänä on täysi oikeus saada suojelua ja apua niin, että se pystyy toimimaan ja hoitamaan omat velvollisuutensa. (Convention on the Rights of Child 1990.)

Lapsen oikeuksien sopimuksessa korostetaan vaikeissa oloissa elävien lapsien erityistarpeita ja että tällaiset lapset tulee ottaa erityisesti huomioon. Jokaisen kulttuuristausta ja perinteet tulee ottaa huomioon, kun puhutaan lapsen suojelusta sekä tasapainoisesta kehityksestä. Kansainvälisen yhteistyön merkitys erityi-

sesti kehitysmaiden lasten olojen parantamiseksi on tärkeitä. Sopimus takaa pakolaisille tai vastaavassa asemassa oleville yksin tai yhdessä vanhempien kanssa tulleille lapsille oikeuden saada asianmukaista suojelua ja apua niin, että Lapsen oikeuksien sopimuksen peruseriaatteen ja oikeudet toteutuvat. (Convention on the Rights of Child 1990.)

Lapsen tulisi persoonallisuutensa täysipainoisen ja sopusointuisen kehityksen vuoksi kasvaa perheessä onnellisuuden, rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä (Convention on the Rights of Child 1990).

3 KULTTUURI JA USKONTO

Käsitteellä kulttuuri on useita eri tulkintoja. Kulttuuri voidaan käsittää tietyn ryhmän yhtenäisenä käyttäytymismallina. Se on opittua ja koostuu niistä asioista, joita on historian saatossa opittu tekemään, arvostamaan ja uskomaan. Kukaan ei synny kulttuuriin, vaan jokainen kasvatetaan osaksi sitä. (Räty 2002, 42.) Suomen kielessä sana kulttuuri on peräisin latinan verbistä *cultura*, joka tarkoittaa: viljellä maata. Sosiologiassa kulttuuri-käsitteellä kuvataan kaikkien ihmisryhmien ei-biologisia, opittuja ja symbolisia seikkoja. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi kieltä, tapoja ja tottumuksia. Kulttuurit eroavat toisistaan joskus merkittävästikin, mutta lähtökohtaisesti niillä on paljon yhteistä. Jokaisessa kulttuurissa on tapoja ja käsitteitä, jotka kertovat ihmisen ja luonnon, miehen ja naisen sekä yhteisön ja muiden välisistä vastakohtista. (Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus i.a.)

Vieraaseen maahan ja kulttuuriin tulevalle henkilöllä korostuu suhtautuminen omaan kulttuuriin ja siihen joskus kiinteästikin liittyvään uskontoon. Uskonnon merkitys on hyvin erilainen suomalaisille esimerkiksi somalialaisiin verrattuna. Suomessa uskonto nähdään usein irtolaisena muusta elämästä, kun taas Somaliassa ei tehdä selkeää rajaa uskonnolliselle ja yhteiskunnalliselle ajattelulle. Uskonto nähdään elämäntapana. (Pentikäinen 2005, 133–137.)

Tässä opinnäytetyössä tarkastelin tarkemmin islaminuskoa, sillä se on valtauskontona vastaanottokeskuksen asukkaiden keskuudessa. Valtaosa vastaanottokeskuksen asukkaista tänä vuonna on tullut Saudi-Arabiasta ja Somaliasta, missä islaminuskoisia on muihin maihin verrattuna eniten (Nationmaster i.a.).

3.1 Islam

Vuonna 2010 maailmassa oli noin 1.3 miljardia muslimia eli jopa joka viides ihminen on muslimi. Eniten islamia esiintyy Lähi-idässä, Keski-Aasiassa ja Poh-

jois-Afrikassa. Myös Intiassa, Kiinassa ja Venäjällä elää muslimeja vähemmistönä. Länsi-Euroopassa muslimeja on noin 20 miljoonaa ja 40 000 heistä asuu Suomessa. (Muhammed 2011, 30.)

Islaminusko on 600 vuotta ennen ajanlaskun alkua syntynyt monoteistinen eli yksijumalinen uskonto. Islam perustuu hyvin samankaltaiseen perinteeseen kuin esimerkiksi juutalaisuus ja kristinusko. Islamin on perustanut Muhammad, jolle Jumalan kerrotaan antaneet ilmoituksia ja jonka uskotaan olleen Jumalan viimeinen profeetta. Muhammadin kuoltua nämä ilmoitukset kerättiin yhteen Koraaniksi, islamin pyhäksi kirjaksi. Koraanin lisäksi islamilaisessa uskonnossa on kertomuksia Muhammadin teoista ja elämänohjeista, ja yhdessä Koraanin kanssa nämä muodostavat *sunnan*. Pelkkiä kertomuksia kutsutaan nimellä *hadith*. Yhdessä näistä muodostuu islamilainen laki, eli *šarian*. Islaminuskoisia kutsutaan muslimeiksi. (Muhammed 2011, 29–30.)

Media antaa usein hyvin yhtenäisen kuvan muslimeista ja yhden tietyn ryhmän toimet, esimerkiksi ääriyhmien terrori-iskut, leimaavat herkästi koko muslimiyhteisön. On kuitenkin hyvä muistaa, että liikkeen sisällä on useita eri suuntauksia, jotka voivat olla ristiriidassa jopa keskenään. Vain profeetta Muhammadin aikana islam oli yhtenäinen uskonto, mutta Muhammadin kuoleman jälkeen muslimit eivät päässeet yhteisymmärrykseen seuraajasta ja näin syntyi kaksi pääsuuntausta eli *sunnalaiset* ja *siialaiset*. Näiden kahden suuntauksen välillä on käyty historian saatossa jopa sotia ja näiden kahden pääsuuntauksen sisällä on vielä pienempiä uskonnollisia ryhmiä. Jokaisella on omanlaisensa käsitys siitä, kuinka Koraania ja kertomuksia, *šaria*, tulee tulkita. (Muhammed 2011, 40–44.)

3.2 Islamin vaikutus arkeen

Islamin mukaan muslimin on uskottava: Jumalaan, enkeleihin, pyhiin kirjoihin, profeettoihin, tuomiopäivään sekä Jumalan tahtoon. Tärkein on usko yhteen ainoaan Jumalaan, *Allahiin*. Muslimin perusvelvollisuuksia ovat uskontunnus-

tuksen lausuminen, rukoileminen, paastoaminen, almuveron maksaminen ja pyhiinvaelluksen suorittaminen. Paasto tapahtuu kerran vuodessa islamilaisen *ramadan*-kuun aikana, jolloin pidättäydytään syömisestä, juomisesta, tupakoinnista ja sukupuolisesta kanssakäymisestä auringonnousun ja auringonlaskun välisenä aikana. Ramadan määräytyy islamilaisen kalenterin mukaan, jolloin se voi osua mihin tahansa kohtaa länsimaaisessa kalenterissa. Kuten jo mainittu, muslimiyhteisö on kuitenkin hyvin heterogeeninen, joten poikkeuksia näiden käytäntöjen välillä on paljon. (Muhammed 2011, 83–100.)

Islam, ja tarkemmin Koraani, määrittelee sallitut (*halál*), kielletyt (*harám*) sekä vältettävät (*makrúh*) ruoka-aineet. Kiellettyjä ovat raadot, sianliha tai muille Jumalille uhrattu liha. Verenjuonti ja verta sisältävä liha on kiellettyä eli lihasta on valutettava veri pois. Liivate, alkoholi ja muut päihteet ovat yhtä lailla kiellettyjä. Suurin osa muslimeista kieltäytyy alkoholista ja sianlihasta, mutta esimerkiksi länsimaalaistuneet muslimit ovat harvoin tarkkoja lihan teurastustavasta, sillä sallittua *halál*-lihaa on harvoin saatavilla länsimaaisissa kaupoissa. Kuitenkin esimerkiksi McDonald's-ravintolat mainostavat käyttävänsä *halál*-lihaa ja useista kaupungeista löytyy jo kauppiaita, jotka kauppaavat itämaisia ruokatarvikkeita. (Muhammed 2011, 107–109.)

Islam määrittää joitakin pukeutumistapoja. Sunnalaisten mukaan miesten ja naisen on käytettävä löysiä vaatteita, jotka eivät paljasta liikaa muotoja. Naisten suositellaan pukeutuvan niin peittävästi, että vain kädet ja kasvot saavat näkyä. Miehillä asun täytyy peittää alue navasta polviin etenkin julkisella paikalla ja ruukoilla. Länsimaissa kohua herättänyt naisten pukeutuminen, erityisesti *burkan* eli koko vartalon peittävän vaatekappaleen käyttäminen on seurausta kaikkein konservatiivisimmasta linjauksesta, jossa naisen toivotaan peittävän itsensä kokonaan. Tavallisinta naisten keskuudessa on hiusten peittäminen jota perustellaan uskonnolla, mutta myös opitulla tavalla ja sillä, että tällainen pukeutuminen ei tuo ylimääräistä huomiota. Burkaa ja kasvot peittävää *niqabia* on pidetty länsimaissa naista alentavana ja uskontoa esiintuovana elementtinä, vaikkakaan huivien käytölle ei ole mitään kirjallista perustetta Islamissa. Kyse on lähinnä tavasta. (Muhammed 2011, 110–113.)

3.3 Muslimiperhe

Muslimimaissa on käytäntö, jonka mukaan avioliitto solmitaan vaikka puolisoa ei entuudestaan tunnettaisikaan. Osa vanhemmista muslimeista pitää esiaviollista suhdetta ja seurustelua vältettävänä asioina. Syynä voi olla tapakulttuuri tai yksinkertaisesti se, että vanhemmat eivät hyväksy seurustelukumppania. Tilanteet voivat kärjistyä jopa siihen pisteeseen, että nuori karkaa kotoa. Myös pakkoavioliitot ovat mahdollisia. Useimmiten pakkoavioliitot koskevat naisia. Syyt voivat liittyä talouteen, esiaviolliseen suhteeseen, raskauteen tai sosiaaliseen paineeseen. Pakkoavioliitotkin kuuluvat useimmiten kuitenkin kulttuuriperinteeseen, eivät uskontoon. Uskonto ei kuitenkaan anna mitään ikärajaa avioliitolle, jolloin alaikäisenä avioituminen on sallittua. Myös moniavioisuus on sallittua islamin mukaan. Miehellä saa olla enintään neljä vaimoa. (Muhammed 2011, 165.)

Avioerot ovat muslimimaissa länsimaita harvinaisempia. Yksinhuoltajavanhempia on kuitenkin jonkun verran ja heitä on myös Suomessa. Syitä voivat olla esimerkiksi moniavioisuus ja puolison menehtyminen. Usein yksinhuoltajanaiset lapsineen saavat helpommin oleskeluluvan haavoittuvan asemansa myötä. Islamin mukaan eron sattuessa lapset jäävät äidille. Lasten kasvettua pojat muuttavat isän luo ja tytöt jäävät äidin luo. Islamin mukaan lapsen etu tulee aina ensin, joten poikkeuksiakin voi tehdä. Muslimien välistä eroa hoitavan viranomaisen on hyvä pyrkiä saavuttamaan yhteishuoltajuus. (Muhammed 2011, 165–166, 173–174.)

Homoseksuaalisuus nähdään vakavan syntinä ja siitä on langetettu jopa kuolemantuomioita. Yleinen luulo on, että perhesuunnittelu eli abortit ja ehkäisy ovat uskon nojalla kiellettyjä muslimien keskuudessa. Islam ei kuitenkaan kiellä ehkäisyä ja aborttikin on sallittu useissa tapauksissa. (Muhammed 2011, 146–165.)

Yhtenä tärkeänä tehtävänä islam pitää lasten hyvinvoinnista huolehtimista. Profeetta Muhammadin ohje on:

Leiki lasten kanssa, kunnes he tulevat seitsemänvuotiaiksi, kasvata heitä heidän ollessa seitsemän ja neljäntoista ikävuoden välillä, ole heidän ystävänsä, kun heidän ikänsä on neljästätoista kahteenkymmeneen. (Muhammed 2011, 162.)

Vanhemmat ovat esikuvana lapsilleen esimerkiksi rukoilutavoissa. Samalla tavalla lapset oppivat uskontonsa velvoitteet. Tässäkin on poikkeuksia, sillä jokaisessa perheessä uskonnollisia tapoja ei haluta jakaa jälkipolville samalla tavalla kuin aikaisemmin on tehty tai tavoista opetetaan vain osa. Muslimiperheet ovat yleisesti länsimaalaisia perheitä suurempia. Tätä selitetään tutkimuksissa alhaisella koulutustasolla. Maahanmuuttajataustaisten naisten käydessä Suomessa kouluja perheen perustaminen lykkäytyy ja näin ollen myös perheen koko kaiken kaikkiaan pienenee. (Muhammed 2011, 160.)

Perheiden suureen kokoon vaikuttaa usein myös se, että perheeseen voi kuulua myös täysi-ikäisiä lapsia. Islamimaiden kulttuureille on tyypillistä, että lapset asuvat vanhempiensa luona siihen saakka, kunnes menevät naimisiin ja perustavat oman perheen. Myös isovanhemmat saattavat asua saman katon alla. (Muhammed 2011, 161–165.) Laajentunut perhekäsitys ja yhteisöllisyys ovat yhteinen tekijä kaikille islaminuskoon pohjautuvilla kulttuureilla. Tällainen perhekäsitys on hyvä ottaa huomioon Suomen kaltaisessa valtiossa, jossa perheet ovat rakenteeltaan hyvin erilaisia. Suomeen saapuvista turvapaikanhakijoista suurin osa tulee maista, joiden perhekäsitykset ovat hyvin erilaisia. Näitä ovat muun muassa Somalia, Irak, Iran ja Afganistan. (Räty 2002, 89–107.) Esimerkiksi Somaliassa perheeseen lasketaan mukaan vanhemmat, lapset, isovanhemmat, vanhempien sisarukset, serkut ja myös ystävät. Somalikulttuurissa ei siis ole tavatonta, että lasta kasvattavat täti tai isovanhemmat. (Tiilikainen 2007, 29.)

4 LAPSEN KASVU JA KEHITYS

Kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat lähtökohtaisesti kolme eri tekijää eli perimä, ympäristö ja oma aktiivisuus. Perimää säätelevät geenit ja perimä säätelee kypsymistä, mikä on taas edellytyksenä sille, että lapsi kykenee oppimaan. Esimerkiksi ennen kävelyn oppimista lapsen fysiikan ja motoriikan täytyy olla tietyllä tasolla, jotta kävely onnistuisi. (Vilén ym. 2006, 132.)

Lapsella on erilaisia herkkyyksiausia ja kriittisiä kausia. Herkkyyksiausilla tarkoitetaan ajanjaksoja, jolloin jokin aivojen osa-alue muovautuu nopeammin ja tällöin jonkin tietyn asian oppiminen on lapselle helpompaa. Kriittiset kaudet ovat taas ajanjaksoja, joiden aikana lapsen on opittava jokin tietty taito tai kehitys viivästyy. Esimerkiksi puheen on tärkeää kehittyä ennen seitsemättä ikävuotta tai se voi jäädä kehittymättä kokokaan. Ympäristöllä tarkoitetaan kulttuuria, sosiaalista ympäristöä ja perhettä. Lapsi ottaa vaikutteita ympäristöstä ja muokkaa toimintaansa sen mukaan. Oma aktiivisuus näkyy kiinnostuksen kohteina ja erilaisten tilanteiden ratkomisena. Lapsi tutkii ja ihmettelee ympäristöään ja oppii sen kautta uusia asioita. (Vilén ym. 2006, 132–133.)

4.1 Fyysinen, motorinen, kognitiivinen ja sosiaalinen kehitys

Fyysinen kasvu on valtaosaksi solujen lukumäärän lisääntymistä ja koon kasvua. Luusto ja lihaksisto lisääntyvät määrällisesti ja lapsi kasvaa eri ikäkausien mukaisella kasvunopeudella. Lapsuusikä voidaan jakaa eri kausiksi kasvun ja kehityksen mukaan. Ensin on sikiökausi, joka kestää munasolun hedelmöitymisestä lapsen syntymään. Sikiökautta seuraa neonataalikausi, joka tarkoittaa lapsen ensimmäistä elinkuukautta. Ensimmäisen elinvuoden aikana lapsi on imeväisikäinen. Imeväisiästä lapsi siirtyy leikki-ikään, joka kestää toisesta ikävuodesta aina kuudenteen ikävuoteen saakka. Tätä seuraa kouluikä, joka kestää seitsemännestä ikävuodesta murrosikään saakka. Murrosikä sijoittuu ikävuosille 12–18. (Vilén ym. 2006, 133–135.)

Motorinen kehitys tarkoittaa liikkeiden kehitystä. Se jatkuu syntymästä aina aikuisuuteen asti. Motorinen kehitys on pitkälti riippuvainen keskushermoston, luuston ja lihaksiston kehityksestä. Motorinen kehitys ei kuitenkaan ole vain biologista, vaan perimällä on myös oma osansa. Perimä antaa rajat kehityksen mahdollisuuksille. Ympäristön virikkeet, persoonallisuus ja oma motivaatio vaikuttavat lopullisiin motorisiin taitoihin. Lapsi kiinnostuu luonnostaan liikkumisesta ja hän harjoittaa motoriikkaa oma-aloitteisesti jo pienestä pitäen. Lapsen on kuitenkin annettava kehittyä rauhassa ja saavuttaa sen tasoinen kypsyys kuin motoriikan kehittyminen vaatii. Lasta ei esimerkiksi saisi pakottaa seisoma-asentoon ennen kuin lapsen fysiikka on sillä tasolla, että hän suoriutuu seisomisesta fysiikan ja motoriikan puolesta. (Vilén ym. 2006, 136.)

Kognitiivisella kehityksellä tarkoitetaan havaitsemiseen, muistiin, ajatteluun, kieleen ja oppimiseen liittyvää kehitystä. Kognitiivista kehitystä säätelevät niin perimä kuin ympäristökin. Lapsen oma aktiivisuus vaikuttaa myös. Riittävät virikkeet lisäävät uusien taitojen ja tietojen oppimista. (Vilén ym. 2006, 144–145.)

Sosiaalinen kehitys sisältää muun muassa lapsen vuorovaikutustaidot ja kyvyn toimia muiden kanssa. Se sisältää eri rooleja ja arvoja, joita lapsi omaksuu ympäristöstään. Sosiaalinen kehitys kietoutuu yhteen persoonallisuuden kehityksen kanssa. Lapsen sosiaaliseen kehitykseen vaikuttavat huomattavasti lapsen vanhemmat. Kiintymyssuhde ja kotoa saatu malli vaikuttavat siihen, miten lapsi oppii sosiaalisia taitoja ja miten hän hahmottaa itsensä muiden kanssa. Vanhemmilta opitaan keskeiset arvot ja asenteet. Joskus vanhempien käyttäytymisen ja malli ovat kuitenkin ristiriidassa opetettujen mallien kanssa, mikä sekoittaa lasta. Kavereiden ja ikätovereiden kanssa lapsi kokeilee, mitkä vanhemmilta opitut taidot toimivat. (Vilén ym. 2006, 156–157.)

Lapsen kehitys voi kuitenkin häiriintyä ja viivästyä, jos lapsen perustoiminnot laiminlyödään. Ihmisen perustoimintoihin kuuluvat muun muassa uni, lepo, ravitsemus, ruokailu, pukeutuminen sekä ulkoilu. Nämä toiminnot täyttävät suurimmaksi osaksi myös lapsen vuorokauden ja ne antavat niin lapselle kuin ai-

kuisellekin mahdollisuuden kohdata toinen toisensa. Perustoiminnot ovat lapselle myös oppimiskokemuksia ja on tärkeätä, että tilanteet sujuvat leikinomaisesti ja kiireettömästi. Rutiiniomaisuus lisää lapsen oppimista ja itsenäistymistä ja luo osaltaan turvallisuuden ja pysyvyyden tunteita. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 214.)

4.2 Uni, lepo ja hygienia

Runsas ja laadukas uni edistää lapsen kasvua ja hyvinvointia. Lapsi tarvitsee unta, jotta hänen kehonsa ja aivonsa jaksaisivat kasvaa, uusiutua ja korjautua. Liian vähäinen unenmäärä heikentää muistia ja keskittymiskykyä sekä lisää huonotuulisuutta ja ärtyneisyyttä. (Smedje 2005, 146.)

Perusasioita liittyen lapsen uneen ja lepoon ovat nukkumapaikan siisteys, taroituksenmukaisuus, mahdollinen unilelu sekä rauhoittuminen ennen nukkumaan menoa. Uni on ehtona fyysiselle ja psyykkiselle tasapainolle sekä edellytys lapsen normaalille kasvuille. Myös päivittäiset touhut ja leikit vaativat onnistuakseen riittävää lepoa. Liiallinen valvominen on lapselle haitallista, sillä se merkitsee liiallista stimulaatiota ja kuormitusta. Tämä näkyy lapsen käyttäytymisessä pahantuulisuutena, väsyneisyytenä, vaikeahoitoisuutena ja keskittymiskyvyn hiipumisena. (Karling ym. 2008, 214–215.)

Vastasyntynyt lapsi nukkuu suurimman osan päivästä, mutta vähitellen valveilolaoloaika pitenee ja kolmen kuukauden iässä vauva nukkuu yöunien lisäksi kahdet päiväunet. Vuoden iässä lapsen unentarve vähenee niin, että lapsi nukkuu yöunien lisäksi yhdet päiväunet. Leikki-iässä päiväunet voivat jäädä jo kokonaan pois. Jokainen lapsi on kuitenkin yksilö ja näin ollen myös unentarve on yksilöllistä. Lapselle on kuitenkin hyvä järjestää aikaa ja otollinen paikka päivälevolle ja rauhoittumiselle, vaikka lapsi ei varsinaisesti nukkuisikaan. (Karling ym. 2008, 214–215.)

Kuten aikuisella, lapsellakaan ei tule uni jos jokin painaa mieltä tai kaikkia tarpeita ei ole tyydytetty. Lapsen on saatava riittävästi oikeanlaista ravintoa sekä touhuta päivällä kuluttaen energiaa ja olla sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden lasten ja aikuisten kanssa. Nukkumapaikan sijainnilla ja lämpötilalla on merkitystä. Nukkumapaikan tuuletus on tärkeätä, sillä kun happea on enemmän, on lapsen helpompi hengittää ja rauhoittua nukkumaan. Lapsen tulee tuntea olonsa turvalliseksi. Lisäksi hänen tulee kokea hellyyttä ja läheisyyttä. Päivittäiset rutiinit auttavat lapsen unensaantia. Tutut rutiinit kuten iltapala, iltapesu ja tuttu satu ennen nukahtamista tuovat lapselle turvallisuuden tunteen. Samalla lapsi oppii, että hänen odotetaan alkavan nukkua illalla. Usein lapsi haluaisi vielä touhuta nukkumaanmenoaikana eikä aktiivinen lapsi välttämättä itse tiedosta väsymystään. Tällöin on tärkeää rauhoittua illalla ja aikuisen rooli on olla se, joka tyyntyytelee lasta unten maille. (Karling ym. 2008, 215–216.)

Pienten lasten hygieniasta puhuttaessa keskustelujen aiheeksi nousee yleensä kuivaksi oppiminen ja suolen toiminnan säätelyminen. Kuitenkin on hyvä muistaa myös muu henkilökohtainen hygienia kuten käsien pesu, hampaiden harjaus sekä hiusten pesu ja kampaaminen. Kuivaksi oppimisessa on suuriakin eroja lasten välillä. Lasta on hyvä alkaa opettaa potalle heti, kun lapsi osaa istua. Lapsi viedään potalle kun lapsella on hätä, ja vähitellen lapsi hoksaa itse vaatia potalle pääsyä. Jotkut lapset hallitsevat potalla käynnin jo kaksivuotiaana, toisilla kuivaksi oppiminen voi venyä 3–4 ikävuoteen saakka. Pyyhkimisapua lapsi tarvitsee vielä pitkään kuivaksi opettelemisen jälkeen. Yökuivaksi lapsen tulisi oppia viidenteen ikävuoteen mennessä. (Karling ym. 2008, 228.)

Käsien ja kasvojen pesu on hyvä opetella potalla käymisen ohella. Käsien pesusta on hyvä muistuttaa aina vessassa käynnin yhteydessä sekä ennen ruokailua. Aikuisen on hyvä muistaa tukea lasta ja näyttää hyvää esimerkkiä. Hampaiden pesu sekä hiusten kampaaminen ja pesu ovat asioita, jotka vaativat aikuisen avustusta aina kouluikään saakka. Peseytyminen voi olla joillekin lapsille hyvinkin vaikeaa ja epämieluisaa, kun taas jotkut voisivat läträtä veden kanssa vaikka koko päivän. On hyvä muistaa, että lapsi oppii paljon leikkiessä,

joten jotkin vastenmieliset askareet voivat muuttua mukaviksi leikin kautta. (Karling ym. 2008, 228–229.)

Vauvan puhtaus on erityisen tärkeätä tulehduksien ja ihottumien ehkäisemiseksi. Vauva tulee kylvettää tai vähintään suihkuttaa 2-3 kertaa viikossa. Saippuaa vauvan kylvettämisessä ei tarvita, mutta ihon kuivumisen estämiseksi kylpyvetten voi laittaa tarkoituksenmukaista öljypitoista liuosta. Kuivaus tehdään tarkasti ja esimerkiksi navan kuivaamisessa voidaan käyttää apuna vanupuikkoja. Kylvyn ja yleensäkin vaipanvaihdon yhteydessä vauvan ihon on hyvä antaa hengittää hetken ilman vaippaa ja vaatteita. Myös hiukset, joita ei välttämättä paljon olekaan, tulee harjata napakasti pintaverenkierron vilkastuttamiseksi. (Katajamäki 2004, 57.)

Hammasharja on hyvä ottaa käyttöön heti, kun lapselle kasvaa ensimmäiset hampaat (Katajamäki 2004, 64). Aikuisen on hyvä pestä lapsen hampaat aina kouluikään saakka. Jo vastapuhjenneiden hampaiden pinnalle muodostuu bakteerikasvustoa, joka voi aiheuttaa reikiä. (Karling ym. 2008, 229.)

Tärkeätä on myös, että lapsi hyväksytään likaisena ja lapsella tulee olla oikeus liata itsensä ulkona kurassa ja lehtikasoissa. Siisteys on osa kulttuuria ja se merkitsee aina myös muiden huomioon ottamista. Se, että lapsi on puhdas, on usein myös merkki siitä, että hän on rakastettu. (Karling ym. 2008, 230–231.)

4.3 Ravitseminen ja ruokailu

Ruoka on lapselle tärkeää ravinnon lähteenä, mutta siihen liittyy myös monenlaisia tuntemuksia. Ruokailu perheen kesken on tärkeä sosiaalinen tapahtuma. (Karling ym. 2008, 219.) Ruokailupaikka on paljon muutakin kuin vain paikka, jossa lapsille opetetaan hyvät pöytätavat ja ruokailutottumukset. Aterioiden yhteydessä on oivallinen tilaisuus kerrata päivän tapahtumia ja vahvistaa perhesiteitä. (Hansson & Oscarsson 2005, 125.)

Imeväisiässä lapsen ravinto koostuu lähinnä äidinmaidosta. Rintaruokinta jatkuu noin puolen vuoden ikään asti ja sen jatkaminen 8–9 kuukauden ikään on lapselle hyödyllistä. Rintamaito sisältää kaikki vauvan tarvitsemat ravintoaineet ja se suojelee lasta muun muassa sairauksilta. Pieni vauva kasvaa ja kehittyy nopeasti, joten myös ravinnontarve on suuri. Pieni vauva syö 2–3 tunnin välein, noin 5–6 kertaa päivässä. Jos rintaruokinta ei jostain syystä ole mahdollista, hyvä vaihtoehto rintaruokinnalle on äidinmaidonvastike, josta löytyvät kaikki vauvan tarvitsemat vitamiinit ja lisäaineet. (Karling ym. 2008, 219–220.)

Jauhemainen äidinmaidonkorvike sekoitetaan keitettyyn veteen vedessä olevien mahdollisten bakteerien ja epäpuhtauksien vuoksi. Ruokintaan käytettävät pullot pestään ja niitä liotetaan kiehuvaan vedessä noin viiden minuutin ajan. Myös tutit tulisi pestä kiehuvaan vedessä. (Lastenneuvolan ravitsemusohjeet 2004.) Neljän kuukauden iässä lapsi on valmis maistelevaan kiinteitä ruokia. Tavallisemmin ensimmäiset kiinteät ruuat ovat marja- ja hedelmäsoseita. Kiinteän ruuan kanssa ei tarvitse pitää kiirettä ja sen aloittamiset voi hyvin jättää puolen vuoden ikään. Äidinmaitoa, tai sen korviketta, on hyvä jatkaa yhteen ikävuoteen saakka. (Karling ym. 2008, 219–220.)

Lapselle tarjotaan janojuomaksi vettä. Ruuan ohessa alle vuoden ikäiselle on hyvä tarjota täysmaitoa ja yli vuoden ikäiselle kevytmaitoa. Pienelle lapselle rasvan saanti on tärkeätä, joten jos perheessä käytetään rasvatonta maitoa, on hyvä lisätä esimerkiksi aamupuuroon ruokaöljyä. (Karling ym. 2008, 220.)

Puolen vuoden iässä, kun lapsi istuu jo tuettuna, voi lasta syöttää sylistä tai sitteristä ja hiljalleen totutella omaan syöttötuoliin. Lapselle voi tarjota käteen jo oman lusikan. Lapsi taitaa pinsettioitteen noin 9–10 kuukauden iässä ja lapsi voi napostella esimerkiksi rusinoita ja leivänpalasia. Myös kupista juomisen pitäisi onnistua. 2–3-vuotias lapsi oppii syömään jo veitsellä ja haarukalla, voitelee oman leipänsä ja osaa ottaa jo oman ruokansa. Viisivuotias ruokailee jo siististi ja opettelee kuorimaan omat perunansa. Omalla esimerkillään aikuinen ohjaa lasta itsenäiseen ruokailuun. (Karling ym. 2008, 220–221.)

Leikki-ikäisen lapsen ravinto koostuu valtaosin samoista aineksista kuin aikuisenkin. Lapsi ei ole vielä kykeneväinen valikoimaan terveellistä ja tasapainoista ravintoa, joten vastuu siitä on aikuisella. (Ivanoff, Risku, Kitinoja, Vuori & Palo 2006, 66.)

Lapsen ruokailun tulee olla omaehtoista eikä ruoka saa olla missään tapauksessa rangaistus tai palkkio. Jokaisen lapsen ravinnontarve on yksilöllinen ja vaihtelee kasvukausien mukaan. Suomalaisperheissä lapset harvoin kärsivät ravinnonpuutteesta, mutta väärät ruokailutottumukset ovat yleistyneet. Makeiset, herkut, välipalat ja juomat häiritsevät tervettä näläntunnetta. Jatkuva ruuan tyrkyttäminen voi olla haitallista normaalin näläntunteen kehittymiselle. (Karling ym. 2008, 222–223.) Leikki-ikäisen lapsen ravinnontarve vaihtelee. Lapselle on hyvä tarjota monipuolista ja ravinteikasta ruokaa ja ruoka-ajoista on hyvä pitää kiinni. Lapselle tulisi tarjota kaksi lämmintä pääateriaa päivässä. Päivään kuuluvat myös aamu- ja iltapala sekä marjoja, hedelmiä, juureksia, leipää tai maitotuotteita välipalaksi. Makean antamista lapsille tulisi välttää, sillä makea vie helposti ruokahalun. Makea on myös haitaksi hampaille. Hyvä tapa on sopia karkkipäivä, jolloin hampaille haitalliset happohyökkäyksetkin vähenevät. (Katajamäki 2004, 68–69.)

Suomessa ravitsemussuosituksia antaa valtion ravitsemusneuvottelukunta. Ravitsemussuositukset kuvaavat ihmisryhmien ja väestöjen ravintoaineiden ja energian tarvetta sekä suositeltavaa saantia. Ravitsemussuosituksia on sekä maailmanlaajuiseen että kansalliseen käyttöön. Suositukset perustuvat erilaisiin tutkimuksiin siitä, miten eri ravintoaineita tarvitaan ihmisen elinkaaren aikana. Niissä on otettu huomioon myös eri ravintoaineiden vaikutukset sairauksien ehkäisyssä sekä terveyden edistämisessä. Ravitsemussuositukset eivät ole samat vuodesta toiseen, vaan elintapojen ja kansanterveystilanteen muuttuessa ja tutkimustiedon lisääntyessä ne voivat muuttua. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta i.a.)

Suomen ravitsemussuosituksien mukaan tämän hetkistä ravitsemustottumuksia tulisi muuttaa niin, että energian saanti ja kulutus tasapainottuisivat, ravintoai-

neiden riittävä saanti turvattaisiin sekä kuitupitoisia hiilihydraatteja lisättäisiin ja vastaavasti sokereiden määrää vähennettäisiin. Kovan rasvan saantia pitäisi vähentää ja korvata ainakin osittain pehmeillä rasvoilla. Suolan käyttöä pitäisi vähentää ja alkoholin käyttö pitää kohtuullisuuden rajoissa. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta i.a.) Suolan määrään sekä mausteiden käyttöön pitäisi muutenkin kiinnittää huomiota pienten lasten kanssa, sillä lapsen munuaiset eivät ole tarpeeksi kehittyneet runsaan suolan käsittelyyn. (Hörnell 2005, 128.)

Ravitsemussuosituksissa korostetaan ruokavalion kokonaisuutta sekä säännöllisyyden ja jokapäiväisten valintojen merkitystä. Mikään yksittäinen elintarvike tai ravintotekijä ei sinällään paranna tai heikennä ruokavaliota ja sen ravitsemuksellista laatua. Hyvä ruoka on monipuolista, värikästä ja hyvän makuista. Energian saannin tulee vastata kulutusta niin, että kumpikaan osatekijä ei ole merkittävästi toistaan suurempi tai pienempi. Kasviksia, marjoja ja hedelmiä tulee syödä ainakin 400 grammaa päivässä ja myös perunan katsotaan kuuluvan päivittäiseen ruokavalioon. Täysjyvävalmisteita suositellaan syötäväksi päivittäin lähes joka aterialla. Rasvattomia ja vähärasvaisia maitovalmisteita on hyvä juoda päivittäin noin puoli litraa täydentäen niitä vähärasvaisella ja -suolaisella juustolla. Kalaa tulisi saada vähintään kaksi kertaa viikossa ja lihas- ja lihavalmisteita suositellaan vähärasvaisia ja -suolaisia vaihtoehtoja. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta i.a.)

Rasvaa tulee käyttää, mutta rasvan laatuun ja määrään tulee kiinnittää huomiota. Leivälle suositellaan kasviöljypohjaista margariinia tai levitettä ja salaattiin öljypohjaista kastiketta. Ruokavalioon kuuluu vain vähän sokeria ja suolaa. Hyvän ruokavalion malli on lautasmalli tai 1950 -luvulta asti toimineet ruokaympyrä ja ruokakolmio. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta i.a.)

Ravinto on elintärkeä asia ja se kuinka tiiviisti se kuuluu ihmisen arkeen, on monen muunkin asian ohella kulttuurisidonnainen asia. Hollannin Rotterdamin vastaanottokeskuksessa tehdyn kyselyn mukaan mahdollisuus valmistaa oma ruoka itse on erittäin tärkeä tekijä turvapaikanhakijan arjessa. Vieras ruoka voi viedä ruokahalun ja näin ollen heikentää fyysistä ja henkistä kuntoa. Ruuanlaitto

sekä vahvistaa identiteettiä että tarjoaa mielekästä tekemistä ja ajankulua. (Van der Horst 2004.) Ruokatottumukset voivat olla joskus epäterveellisiäkin, mutta sen sijaan, että niitä yritettäisiin muuttaa, olisi tärkeämpää ohjata niitä terveelliseen suuntaan.

4.4 Pukeutuminen, ulkoilu ja leikki

Leikki-ikä alkupuolella lapsi pitää vaatteiden riisumisesta lähinnä siksi, että se on helpompaa kuin niiden pukeminen. Vaatteiden riisumisen ja pukemisen opettelu on oiva tapa harjoittaa motorisia taitoja. (Ivanoff ym. 2006, 67.) Lapsi oppii pukeutumaan vain harjoittelemalla. Aikuisen tulee auttaa lasta tarpeen mukaan, mutta myös kannustaa häntä itsenäiseen toimintaan sekä huomioida säänmukainen pukeutuminen. Riisuutuminen on lapsille usein helpompaa, kun ei tarvitse pohtia, mihin paikkaan mikäkin vaate tulee. Vuoden ikäisenä lapsi osaa jo avustaa pukeutumisessa esimerkiksi ojentamalla käsiään ja vetämällä lahkeet ylös itse. Lapsi alkaa hahmottaa, mihin mikäkin vaate kuuluu. Noin puolentoista vuoden ikäisenä lapsi oppii riisumaan esimerkiksi kengät, sukat ja lapaset, ja kahden vuoden iässä lapsi osaa pukea ne myös päällensä. Lapsi alkaa myös haluta tehdä kaiken itse. Kolmivuotiaana lapsi osaa jo pukea ja riisua auttavasti. Neljän vuoden iässä vaatteiden pukeminen sujuu jo. (Karling ym. 2008, 223–224.)

Ihan joka säällä lapsen kanssa ei kannata lähteä ulos. Imeväisikäistä lasta ei kannata viedä ulos yli kymmenen asteen pakkasella. (Nettineuvo 2006.) Leudommalla säällä tulee huomioida tuulen mukanaan tuoma muutos ilman lämpötilaan. Jokainen ilmarako on tukittava, jotta tuuli ei pääse nukkuvan lapsen luo vaunun kopan sisäpuolelle. (Vauva 2010.) Esimerkiksi kymmenen asteen pakkaselle, tuulen ollessa kaksi metriä sekunnissa, pakkasen purevuus nousee neljääntoista asteeseen (Ilmatieteenlaitos i.a.).

Talvella tulisi huomioida vaatteiden käytännöllisyys. Isot ja paksut vaatteet voivat rajoittaa lapsen liikkumista. Muulloinkin vaatteiden kokoon on kiinnitettävä

huomiota. Liian isot vaatteet aiheuttavat välittömästi kompastumisvaaran, kun esimerkiksi liian pitkän lahkeet haittaavat liikkumista. Ohjetta riittävästä vaatemäärästä on mahdoton sanoa, mutta esimerkiksi pienen lapsen niskan lämpötilan tunnustelu antaa viitettä siitä, onko lapsella liikaa tai liian vähän vaatetta yllään. (Karling ym. 2008, 225–227.) Vaatteiden tulisi olla materiaaliltaan help-pohoitaisia ja ihoystävällisiä, sekä lapsen pukemisen ja riisumisen opettelun kannalta helposti puettavia ja riisuttavia. (Ivanoff ym. 2006, 67.)

Lapsille ja nuorille suositellaan päivittäin vähintään tunnin verran monipuolista liikuntaa (Valtion ravitsemusneuvottelukunta i.a.). Säästä riippuen lapsen tulisi harrastaa ulkoilua pari tuntia päivässä. Ulkoileminen lisää fyysistä kuntoa, antaa hyvän mielen sekä mahdollisuuden kehittää motorisia taitoja sekä purkaa energiaa. Lapsi tarvitsee ulkoilua ja aurinkoa myös D-vitamiinin tuotantoa varten. Lapsen ollessa alle vuoden ikäinen on ulkoilu myös yhtä tärkeätä. Tuolloin se on vain paljolti vanhemman aktiivisuuden varassa. Vauvan kanssa voi aloittaa ulkoilun vuodenajasta ja säästä riippuen. Esimerkiksi talvella vauvan voi viedä ulkoilemaan noin kahden viikon ikäisenä. Ulkoilu aloitetaan noin vartin pituisilla happihyppelyillä ja aikaa voidaan pidentää joka ulkoilukerran yhteydessä. Vauvan totuttua ulkona olemiseen olisi hyvä, jos lapsi nukkuisi ainakin toiset päivä-unistaan ulkona. (Karling ym. 2008, 231–232, Katajamäki 2004, 58.)

Ensimmäinen leikki lapselle on lapsen ja vanhemman välinen varhainen vuorovaikutus. Tämä vuorovaikutus vaikuttaa lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Leikkien kautta lapsi saa kokemuksia vuorovaikutuksen perusteista. Kielenkehitys lähtee liikkeelle yhteisten leikkien ja lorujen kautta. Lapsi oppii ymmärtämään merkityksiä ja jäljittelemään toimintoja. Lapsen keskittymiskyky kehittyy. Pienelle vauvalle paras leikkikaveri ja leikin väline on oma äiti, isä tai muu tärkeä ihminen. (Vilén ym. 2006, 160–161.)

Lapsi leikkii, koska hänellä on siihen pakonomainen tarve ja se kuuluu lapsen päivittäiseen olemiseen. Leikin avulla lapsi kehittää sosiaalisia, emotionaalisia, fyysisiä ja henkisiä taitojaan. Lasta on hyvä kannustaa erilaisiin leikkeihin, mutta on tärkeätä huomioida, että leikki on oikean tasoista. Jos leikki on liian helppo

tai vastavuoroisesti liian vaikea, lapsi menettää mielenkiintonsa sitä kohtaan. Leikki on siis tärkeää lapsen kokonaisvaltaisen kehittymisen kannalta. Leikkies-
sään lapsi oppii asioita ympäristöstä, toisista ja itsestään. Siksi onkin tärkeätä,
että lapsen ympäristö tarjoaa paljon virikkeitä leikille ja näin ollen uusille oppi-
miskokemuksille. Leikissä on hyvä käyttää erilaisia materiaaleja ja välineitä niin,
että lapsen mielikuvitukselle jää paljon tilaa. Myös luonto on oiva ympäristö lei-
kille ja se tarjoaa virikkeitä erilaiselle oppimiselle. Esimerkiksi kiviä, lehtiä ja
sammalia keräilemällä ja tutkimalla lapsi saa aivan uudenlaisia kokemuksia.
Leikillä on lapselle jokin merkitys, joka tekee myös oppimisesta helpompaa.
Lapsella on motivaatiota oppia. (Karling ym. 2008 200–201; Katajamäki 2004,
69.)

4.5 Lapsen ja vanhemman välinen suhde

Nykypäivänä lapsen kasvatusta ei ole pelkästään naisen tehtävä, vaan miehet
ovat yhtä lailla vastuussa lapsen kasvatuksesta. Jo vanhempien oman jaksami-
sen kannalta olisi tärkeätä, että vastuu lapsen hoidosta jaettaisiin mahdollisuuksien
mukaan. (Einon 2001, 140–141.) Jokainen lapsi tarvitsee vanhempiaan.
Se, kuinka paljon lapsi vanhempiaan tarvitsee, riippuu paljon lapsesta. Jokainen
lapsi on erilainen, eikä yhtä selkeätä mallia lapsen kasvattamiseen ole. Jokai-
sella lapsella on omat voimavaransa ja tarpeensa. (Vilén ym. 2006, 102.)

Vanhempien suurin murheenaihe on usein, ovatko he riittäviä vanhempina.
Vanhemmalta vaaditaan sen miettimistä, miten hän käsittää hyvän kasvatuk-
sen, eli mitkä ovat niitä asioita, jotka ovat jääneet positiivisesti mieleen omasta
lapsuudesta. Usein vanhemmat toistavat omien vanhempiensa kasvatusteto-
ja vaikka ne eivät kulkisikaan käsi kädessä omien ihanteellisina nähtyjen me-
todien kanssa. Keskeinen asia vanhemmuudessa on aidosti välittäminen. Pieni-
kin lapsi aistii, jos vanhempi ei ole hänestä kiinnostunut aidolla tavalla. Van-
hemman tulee olla kiinnostunut lapsen asioista kuten ajatuksista, tunteista, ko-
kemuksista ja tekemisistä. Näin lapsi kokee, että on turvassa. Lapsi kokee
myös empatiaa ja voi oppia sitä itse. (Vilén ym. 2006, 102–103.)

Lapsi kokee ympäristönsä turvalliseksi, kun se on ennakoitava ja noudattaa tiettyjä rutiineja. Asioiden kuvaileminen ja ennalta kertominen tuovat lapselle turvallisuutta. Myös säännöt ja rajat sekä kokemus pysyvyydestä lisäävät lapsen turvallisuutta. Rajat ja rakkaus on muistettava aina lasten kanssa. Vanhempien rooli on olla lapsen tukena ja huomioida hänen mielenkiinnon kohteitaan. Vanhemman tehtävä on myös olla tasaamassa lapsen mielentiloja. Hädässä oleva lapsi tarvitsee tukea sitä liian kauan odottamatta. Vanhemmat antavat nimiä tunnetiloille, joita lapsi ei itse välttämättä osaa nimetä eikä kohdentaa niitä aiheuttaneita syitä. Esimerkiksi lapsen kiukun syynä voi olla väsymys. Lapsi itse ymmärtää, että on kiukkuinen, mutta ei sitä, että se johtuu väsymyksestä. Tärkeää on, että lapsi saa osoittaa niin positiiviset kuin negatiivisetkin tunteensa. Lapselle annetaan lupa itkeä kun itkettää ja nauraa kun naurattaa. Myös vanhempien antama malli siitä, kuinka eri tunteita käsitellään vaikuttaa lapsen kasvuun. Vihaa ei pureta heittelemällä tavaroita, vaan asiat voi hoitaa muullakin tavalla. (Vilén ym. 2006, 103–104.)

Televisio on nykyään pullollaan erilaisia ”reality”-sarjoja liittyen lapsen kasvatukseen. Gabriella Ekelund (2007) kirjoittaa median vaikutuksesta nykyajan vanhempien kasvatustapoihin. Hän nostaa esiin kirjailija ja lastenlääkäri Lars H. Gustafssonin mielipiteen siitä, kuinka esimerkiksi realitätsarjoista esiin nousevat ”jäähdytuolit” ovat oikeastaan vahingollisia lapsen kasvatuksessa. Sarjoissa annetaan esimerkkejä siitä, kuinka huonosti käyttäytyvä lapsi tulisi jättää huomiotta täysin. Tällainen kasvatustapa on haitallista lapselle, sillä onhan jokaisen lapsen pahin pelko se, että vanhemmat eivät huomioisi häntä lainkaan.

Sen sijaan, että lapsen maailma täytettäisiin kielloilla, on hyvä käyttää neuvoja ja kehotuksia eri tilanteissa osana kasvatusta. Sana ”ei” tulee tulla tutuksi jokaisessa perheessä, mutta pelkkä kieltojen asettaminen ei ole hedelmällistä. Tärkeää on osoittaa huomiota positiivisiin asioihin sen sijaan, että korostettaisiin negatiivisia asioita ääntä korottamalla ja kieltämällä. Näin lapselle jää mieluisampia mielikuvia hyvistä asioista. (Vilén ym. 2006, 105.) Minkään perheen elämä ei ole aina rauhallista ja yhteistyö lapsen ja vanhemman välillä sujuvaa,

vaan huonojakin päiviä on. Tällöin vanhemman tehtävänä on ohjata lasta ratkaisemaan mahdollisia ongelmia ja keskustelemaan. Peruspositiivisuus on aina hyvästä ja se tukee lastakin hänen arjen vastoinkäymisissään. (Vilén ym. 2006, 105.)

Vanhemmat kantavat tärkeän vastuun koskien tupakointia ja alkoholinkäyttöä. Erityisesti raskaus- ja imetysaikana on äidin nikotiinituotteiden käyttö haitallista lapselle. Raskausaikana se lisää lapsen riskiä pienipainoisuuteen, ennenaikaiseen kuolemaan sekä kätkytkuolemaan. Imetysaikana lapsen riski sairastua ylähengitystietulehduksiin ja astmaan kasvavat. Päihteiden käyttö raskauden aikana lisäävät riskiä lapsen altistumiselle eri sairauksille. Päihteiden käyttö lapsen synnyttyä aiheuttaa myös ongelmia, sillä päihtyneen aikuisen keskittymiskyky ei ole riittävä lapsen tarpeisiin nähden. Lapsi tarvitsee huolenpitoa ja jatkuvaa silmällä pitämistä, mikä ei humalaiselta onnistu. Lapsen takia on hyvä pohdita sitä, kumpi on tärkeämpää: omien tottumusten jatkaminen lapsen hyvinvoinnin kustannuksella, vai lapsen tasapainoinen, terve ja onnellinen lapsuus. (Hermanson 2007,129–131.)

5 PRODUKTIO

Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät käytännön toteutus sekä sen raportointi. Ammatillisella työkentällä se tarkoittaa toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Toteuttamistapoina voivat olla muun muassa kirja, kansio, vihko, opas tai kotisivu. Toiminnallisessa opinnäytetyössä keskeisinä kriteereitä toimivaan tuotteeseen ovat uusi muoto, käytettävyys kohderyhmässä ja käyttöympäristössä, asiasisällön sopivuus kohderyhmälle, tuotteen houkuttelevuus ja informatiivisuus sekä selkeys ja johdonmukaisuus. (Vilkka & Airaksinen 2003, 9, 53.)

5.1 Tarkoitus ja tavoite

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa turvapaikanhakijoille tietopaketti, joka sisältää kuvitettua tietoa lapsen kasvua ja kehitystä tukevista jokapäiväisistä toimista. Pääteemoina olivat lapsen turvallinen arki, arjen perustoiminnot sekä lapsen ja vanhemman välinen suhde. Tarkemmassa tarkastelussa olivat uni, ravinto, pukeminen, hygienia sekä leikki ja ulkoilu.

Tavoitteena oli tehdä tuote, joka toimii ohjaajien ja perhetyöntekijän työvälineenä päivittäisissä asiakastilanteissa turvapaikanhakijoiden kanssa. Tuote toteutettiin sekä suomen- että englanninkielisenä. Tulevaisuudessa tuote käännetään myös muille pääkieliryhmille, eli muun muassa somaliaksi, soraniksi ja arabiaksi. Tällöin asiakkaat voivat käyttää tuotetta myös itsenäisesti.

5.2 Tuotteen suunnittelu

Ennen itse tuotteen kokoamista lähdin etsimään muita samankaltaisia opinnäytetöitä ja tutkimuksia, jotta sain tietoa siitä, minkälaista sisältöä lähden tuotteeseen tekemään ja millä laajuudella. Myös tuotteen käsitteiden haltuunotto ja

sisäistäminen tulivat luonnollisesti ennen tuotteen rakentamista. Tiedustelin myös vastaanottokeskuksen työntekijöiden mielipiteitä siitä, mitä tämän kaltaisen tietopaketin tulisi sisältää.

Oulun vastaanottokeskuksen lapsiperhemäärät kasvoivat huomattavasti vuoden 2011 aikana. Tämän kasvun myötä lapsiperheille suunnattujen palveluiden tarve kasvoi ja tarpeeseen on yritetty vastata resurssien puitteissa mahdollisimman laajasti. Perheille tarjotaan monenlaista toimintaa, kuten esimerkiksi vanhempainryhmiä sekä lastenkerhoja. Vanhempainryhmät ovat kieliryhmittäin toteutuvia tuokioita, joissa vastaanottokeskuksen perhetyöntekijä käy vanhempien kanssa läpi vanhemmuuteen liittyviä asioita. Tuokioissa keskustellaan myös vanhempia itseään mietityttäviä asioita. Lastenkerhot taas tarjoavat vanhemmille tilaisuuden osallistua vastaanottokeskuksen suomenkielen opetukseen. Järjestöt ovat myös osaltaan tukemassa perhetyötä ja esimerkiksi Punainen Risti tarjoaa apuaan muun muassa perhekerhon muodossa. (Kaisa Kantola, henkilökohtainen tiedonanto 11.10.2011.)

Yhteistyötä tehdään sekä Oulun kaupungin että yksityisten palveluntarjoajien kanssa. Yhteistyötä tehdään muun muassa lastensuojelutapauksissa sekä esimerkiksi yksinhuoltajavanhempien tukitoimia järjestettäessä. Vastaanottotyöhön liittyviä perheisiin kohdistuneita tukitoimia ovat perherakenteet huomioon ottavat majoituskäytännöt sekä kriisitilanteiden vaatimat varhaiset interventiot. (Kaisa Kantola, henkilökohtainen tiedonanto 11.10.2011.)

Kysyttäessä työntekijöiltä mitä tuotteen tulisi sisältää, tulivat vastauksissa esiin rajat ja rakkaus sekä vanhempien korostunut vastuu lapsistaan Suomessa, missä yhteisöllisyys käsitetään erilaiseksi kuin esimerkiksi Somaliassa. Keskeiseksi osaksi haluttiin normaali arki ja sen tarjoaminen lapsille. Tärkeänä nähtiin pukeutuminen. Erityisesti talvipukeutumista toivottiin osaksi tietopakettia. Ravinnosta mainittiin sen verran, että sen yleistäminen olisi vaikeaa, koska esimerkiksi muslimeilla on paljon sääntöjä ruuan suhteen. Esiin tuli myös fyysinen kuritus, joka on sallitumpaa monissa Lähi-idän kulttuureissa kuin Suomessa. Vanhempien vastuuta korostettiin sekä sitä, kuinka lapsi ei voi olla perheessä

se, joka hoitaa asioita. Joskus lapsi voi olla se, joka esimerkiksi opiskellessaan peruskoulussa hallitsee suomenkielen paremmin kuin perheen vanhemmat. Ravinnon ja henkilökohtaisen hygienian kertaaminen nähtiin tärkeäksi, sekä ulkoilun merkitys lapselle.

5.3 Tuotteen sisältö ja ulkoasu

Tuote kehitettiin välineeksi sekä ohjaajien päivittäiseen työhön asiakkaiden kanssa että perhetyöntekijän tueksi esimerkiksi vanhempainryhmiin. Tärkeätä tuotteessa olivat nimenomaan selkeys ja informatiivisuus. Tekstin tueksi tietopaketti tuli sisältämään kuvia. Kuvat lisäsivät sekä selkeyttä että tietopaketin käytön mielekkyyttä tehden tuotteesta ulkoisesti houkuttelevamman.

Tuotteen sisältö keskittyi asioihin, jotka työntekijät ovat kokeneet tärkeäksi ja jotka ovat nousseet myös lähteistä esiin. Tuote koostui kolmen pääotsikon ympärille: turvallinen arki, arjen perustoiminnot sekä lapsen ja vanhemman välinen suhde. Lähemmässä tarkastelussa olivat uni, ravinto, pukeminen, hygienia sekä leikki ja ulkoilu.

Tuote tehtiin suomenkielen lisäksi englanninkielisenä, koska moni asiakkaista taitaa englannin perusteet suomenkieltä paremmin. Tavoitteena on, että asiakkaiden kanssa käytetään suomenkieltä, jotta kielen oppiminen alkaisi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, mutta jos kanssakäyminen on kovin vaikeata, siirrytään kansainväliseen kieleen eli englantiin. Tuotteen tilaaja aikoo kääntää tuotteen resurssien mukaan myös muille pääkieliryhmille, joita ovat muun muassa somalia, sorani ja arabia. (Tarja Pihlajisto-Särkelä, henkilökohtainen tiedonanto 1.9.2011 b.)

Tuotteen kuvituksen tein itse. Kuvituksen lähtökohtana olivat etnisyys ja värikyys. Kuvien tarkoituksena oli herättää positiivisia tunteita liittyen tuotteen aihepiireihin. Otin kuvituksessa huomioon tuotteen kohderyhmän, eli tuotteen kuvi-

tuksessa ei ole käytetty pelkästään syntyperäisiä vaaleaihoisia suomalaisia, vaan kuvituksessa näkyvät ihmisten eri taustat.

Tietopakettin viimeinen sivu koostui lähteistä, joiden kautta asiakkaat voivat itse hakea lisätietoa. Näitä lähteitä olivat muun muassa kaupungin alaisuudessa toimivan kansainvälisen toimintakeskus Villa Victorin kotisivut. Viimeisellä sivulla kerrotaan myös kenen työntekijän puoleen tulee kääntyä, jos haluaa saada neuvoja ja jutella lapsenkasvatuksesta tai muista mahdollisesti perheessä ilmenevistä ongelmista.

5.4 Tuotteen palaute ja arviointi

Valmiin tuotteen arvioivat vastaanottokeskuksen vastaava ohjaaja, perhetyöntekijä sekä sairaanhoitaja. Arviointi annettiin kirjallisena. Tuotetta ei testattu kohderyhmälle, koska se olisi vaatinut tulkkipalveluiden käyttämistä, mihin ei ollut aikaa eikä resursseja henkilökunnan puolesta.

Arvioijat kuvailivat tuotetta selkeäksi ja johdonmukaiseksi ja sen ohjeita käytännönläheisiksi ja yksiselitteisiksi. Ohjeet nähtiin tärkeinä ja yleispätevinä, ja sairaanhoitajan mielestä samaa opasta voisi käyttää myös esimerkiksi suomalaisten ensisynnyttäjien oppaana. Tuotteen kieli on helposti ymmärrettävää ja arvioijien mielestä tuotetta voivat käyttää itsenäisesti asiakkaat, joilla on jo perussuomenkieli hallussa. Englanninkielinen versio toi lisäarvoa. Tekstin nähtiin olevan helposti käännettävissä muille kielille. Tuotteen kuvitusta kuvailtiin kauniiksi, lukemista keventäväksi ja tukevaksi. Myös eri etnisten ryhmien huomiointi sai positiivista palautetta.

Yhteenvetona tuote oli hyvin onnistunut ja tarpeellinen, ja sitä aiotaan käyttää niin ohjaajien kuin perhetyöntekijöiden työssä. Tuote oli toteutettu kehittäväällä työotteella, mikä sai kiitosta arvioijilta.

5.5 Eettisyys ja luotettavuus opinnäytetyössä

Muodostettaessa ja tutkittaessa uutta tietoa ideaali on, että prosessissa pyritään objektiivisuuteen ja rehellisyyteen. Tämä on tutkijan työn perusta. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 15.) Erityisesti sosiaalialan työtä tekevillä on eettisiä velvollisuuksia työssä, jossa halutaan edistää hyvinvointia (Pehkonen & Väänänen-Fomin 2011, 7).

Tutkimusetiikka käsittelee kahta ongelmaa. Ensiksi tutkimuksen päämääriin liittyvää moraaliala ja keinoja, joilla tavoitteisiin yritetään päästä ja toiseksi, kuinka määritettyä moraaliala voidaan tai kuinka sitä pitäisi ylläpitää läpi tutkimusprosessin. Sanat etiikka ja moraaliala sekoitetaan usein keskenään, joten on hyvä perehtyä niiden keskeiseen eroon. Moraaliala tarkoittaa yksilöiden ja yhteisöjen käsityksiä hyvästä ja pahasta sekä oikeasta ja väärästä. Etiikalla tarkoitetaan taas ihmisen moraaliala käyttäytymistä. (Mäkinen 2006, 10–11.)

Tutkimusetiikka jaetaan tieteen sisäiseen ja ulkopuoliseen etiikkaan. Sisäinen etiikka liittyy luotettavuuteen ja totuudenmukaisuuteen, kuinka kollegoja, alaisia ja ylempiä kohdellaan ja kuinka heitä tulisi kohdella. Käytännössä tämä tarkoittaa plagiointia, datan varastamista ja oikeaoppista lähteiden käyttöä. Tieteen ulkopuolisella etiikalla tarkoitetaan ulkopuolisia intressejä ja sitä, kuinka nämä tekijät vaikuttavat tutkimukseen, eli mitä ja miten tutkitaan. (Mäkinen 2006, 13–14.)

Suomalaisessa tutkimusetiikassa tutkimuseettiset kysymykset on katsottu liittyvän tieteen autonomiaan eli vastuu mahdollisissa väärinkäyttötapauksissa on yksin tutkijan. Opetusministeriön vuonna perustama Tutkimuseettinen neuvottelukunta toimii ylimpänä asiantuntijaelimenä antaen lausuntoja ja ohjeita sekä järjestäen koulutusta ja seminaareja. Suomessa jokainen yliopisto ja korkeakoulu ovat sitoutuneet noudattamaan sen ohjeita. Neuvottelukunta on julkaissut Hyvä tieteellinen käytäntö -ohjeistuksen, jonka lähtökohtana on ajatus käsi kädessä kulkevasta eettisestä tutkimuksesta ja tieteen laadusta. (Mäkinen 2006, 24.)

Ohjeistuksen mukaan tutkijoiden tulisi toimia niin, että tutkimuksessa noudatetaisiin rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien tulisi olla eettisesti kestäviä ja muiden tutkijoiden työ ja saavutukset tulisi ottaa huomioon sen mukaan, miten niitä on omassa työssä käytetty. Tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi tulisi olla toteutettu luotettavasti. Tutkimusryhmän jäsenten tulisi jakaa tasa-arvoinen kunnia tehdystä työstä. Raportissa tulee olla mainittuna yhteistyökumppanit ja rahoittajat. Tutkimustoiminnassa tulee noudattaa asiaankuuluvaa hallintokäytäntöä sekä henkilöstö- ja taloushallintoa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2011.)

Opinnäytetyössäni tiedonhankinta oli eettisesti kestävä ja muilta tutkijoilta lainatut ajatukset olivat oikeaoppisesti viitattuja ja lähteisiin merkittyjä. Opinnäytetyön suunnittelu oli perusteellista. Raportoinnissa otin huomion koulutuksen vaatimat ohjeistukset sekä raportin ja tuotteen välisen yhteyden. Raporttiin tuli myös tarkka kuvaus siitä, kuinka opinnäytetyöprosessi on edennyt sekä kuinka yhteistyö opinnäytetyön tilaajan kanssa on sujunut.

Neuvottelukunta on määritellyt myös, mitä pitävät sisällään hyvän tieteellisen käytännön loukkaukset. Käytännössä nämä loukkaukset tarkoittavat piittaamattomuutta tai vilppiä tieteellisessä toiminnassa. Tällaista piittaamattomuutta voisivat olla muun muassa puutteelliset viittauskäytännöt, huolimaton ja harhaanjohtava raportointi sekä tutkimustulosten puutteellisuus. Vilpillä tarkoitetaan väärin tietojen ja tutkimustulosten levittämistä, sepittämistä, havaintojen vääristelyä sekä luvaton lainaamista ja anastamista. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2011.)

Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, joten luotettavuuden eri kohtien täytyy kohdata. Näitä ovat tutkimuksen kohde ja tarkoitus, oma sitoumus tutkijana, aineiston keruu, tutkimuksen tiedonantajat, tutkija-tiedonantaja -suhde, tutkimuksen kesto, aineistanalyysi, tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuksen raportointi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.) Näiden kohtien tarkastelu auttaa kokoamaan luotettavan opinnäytetyön. Tutkimuksen kohde ja se mitä ollaan

tutkimassa, tulee olla tiedossa. Tärkeää on myös se, miksi juuri tämä aihe on valittu. Lisäksi on tärkeää myös tiedostaa oma sitoumus tutkimukseen ja tuoda julki omat ajatukset läpi tutkimusprosessin. Aineiston keruussa luotettavuutta lisää tieto aineistonkeruumenetelmistä, tekniikoista ja muista keruuseen liittyvistä erityispiirteistä. Myös mahdollisten ongelmien auki kirjoittaminen on tärkeää. Lukijan täytyy voida raportin pohjalta luotettavasti arvioida tutkimuksen tuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–142.)

Opinnäytetyöprosessin alusta alkaen olin tietoinen siitä, että juuri tämä aihe kiinnostaa minua kovasti ja minulla on ollut vahva tunneside työtäni kohtaan läpi prosessin. Vastaanottokeskus, jonne tein opinnäytetyön oli myös työpaikkani, joten minulla oli kirjallisten lähteiden lisäksi myös paljon henkilökohtaista kokemustietoa. Pyrin pitämään henkilökohtaiset mielipiteet erossa opinnäytetyöstäni. Koin kuitenkin pystyväni tekemään tuotteesta käytännönläheisemmän ja tarkoituksenmukaisemman omaa kokemusta ja tietoa apuna käyttäen. Pystyin tulkitsemaan aiheeseen liittyvää kirjallisuutta sekä lainsäädäntöä myös eri tavalla tarkastellessani niitä niin opiskelijan kuin myös työntekijän näkökulmasta. Jos en olisi aikaisemmin tehnyt työtä turvapaikanhakijoiden kanssa, olisi työstä tullut ehkä objektiivisempi eli olisin tehnyt sen enemmän kirjallisuuteen perustuen. Käytin työssäni niin kotimaista kuin kansainvälistäkin lähteistöä, mikä laajensi näkemystä tutkittavaa tietoa kohtaan.

Lähdin toteuttamaan tuotetta tutkitun tiedon kautta. Kaikki tuotteessa oleva tieto on peräisin luotettavista lähteistä, jotka esitän opinnäytetyön raportissa. Tuotteen arvioinnin tekivät Oulun vastaanottokeskuksen ohjaaja, perhetyöntekijä ja sairaanhoitaja. Esittelin tuotetta myös prosessivaiheessa muille ohjaajille kuullakseni myös rivityöntekijän kommentit ja parannusehdotukset valmistuvasta tuotteesta. Tiedustelin prosessin alussa työntekijöiltä, miltä heidän mielestään tuotteen olisi hyvä sisältää. Mielestäni oli tärkeätä tehdä tiiviisti yhteistyötä työn tilaajan kanssa. Tämä mahdollisti jatkuvan keskustelun tuotteen sisällöllisistä tarpeista ja näin ollen sain tuotteesta monipuolisen ja varmasti tarkoituksenmukaisen.

Työn tilaajan mielipiteitä kuunnellen tutustuin prosessin alussa islaminuskoon ja otin sen myös mukaan raporttiin tuotteen pohjaksi. Vastaanottokeskuksen asukkaista suurin osa on islaminuskoisia, joten sen huomioon ottaminen on ollut tärkeää. Tiedostaen kuitenkin myös sen, että asukkaiden joukossa on myös katolilaisia, juutalaisia, kristittyjä sekä ortodokseja. Mielestäni tärkeämpää oli huomioida muslimien kulttuurien erityispiirteet, sillä esimerkiksi katolilaisten arkipäivän tapakulttuuri ei poikkea niin paljon Suomen tapakulttuurista. Islam erottuu kuitenkin jo Koraanin määrittelemien pukeutumistapojen perusteella. Jotta pystyin tekemään tuotteen, joka ei loukkaisi kenenkään kulttuurisia lähtökohtia ja uskontoa, koin islaminuskoon perehtymisen erittäin tärkeäksi

6 MUITA TUTKIMUKSIA

Samaan aihepiiriin lukeutuvia opinnäytetöitä oli tehty useampia. Työt olivat joko sosionomi- tai sairaanhoitajaopiskelijoiden tekemiä. Yhden näistä töistä olivat tehneet Laura Latvala ja Roosa Tiitto (2008) Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyön aihe oli ”Maahanmuuttajalapsiperhe lastenneuvolassa - Kuvallinen kansio lapsen kasvusta ja terveellisistä elämäntavoista”. Opinnäytetyö oli kahden sairaanhoitajaopiskelijan tekemä, joten työ pohjautui hoitotyöhön, mutta oli periaatteeltaan hyvin samankaltainen kuin oma työni. Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä tutkimus- ja teorian tiedon pohjalta tuote, joka havainnollistaisi kuvien kautta lapsen hyvinvointia. Tarkoituksena oli edistää maahanmuuttajalasten ja heidän perheidensä terveydentilaa ja hyvinvointia välittämällä tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä terveellisistä elämäntavoista. Myös lastenneuvolan toiminnan toivottiin tulevan tutuksi kansion kautta. Kansion tarkoitus oli tukea kotoutumista sekä edistää tasavertaisuutta terveystalveissa. Opinnäytetyön keskeisiä aihealueita olivat lastenneuvolan toiminta, lapsen kasvu, terveellinen ravitsemus, päivärytmi, hygienia, uni, ulkoilu, pukeutuminen ja leikki.

Myös Outi Kuoppala ja Tuire Tuovinen (2009) tekivät opinnäytetyönsä samasta aihepiiristä. Aiheella ”Lapsi ja vanhempi maahanmuuttajaperheessä - ajatuksia ja tietoa arjen tueksi” sosionomiopiskelijat työstivät oppaan Keravan monikulttuuriselle sosiaalityölle sekä monikulttuurisen perhekerhon työntekijöille. Oppaan tarkoituksena oli auttaa vanhempia ymmärtämään lapsiaan paremmin ja tukea heitä kasvatustyössään. Tavoitteena oli kehittää työväline, jonka avulla voidaan tukea monikulttuuristen perheiden sopeutumista ja vanhemmuutta. Keskeisiä käsitteitä olivat maahanmuutto, vanhemmuus, lapsen kehitys, kulttuurisuus, lapsuus, opas, helppolukuinen, produktio sekä vanhemmuuden tukeminen.

Leena Munter (2010) työsti opinnäytetyökseen opaslehden turvapaikanhakijoille nimellä ”Monikulttuurisen ohjauksen näkökulmia - Opaslehti turvapaikanhakijoil-

le arjen hallintaan”. Opinnäytetyön tarve ilmeni Kajaanin maahanmuuttajapalveluissa, jossa tarvittiin lisätukea turvapaikanhakijoiden ohjaukseen ja opettamiseen. Tarkoituksena oli tuottaa opaslehtinen maahanmuuttotyötä tekevien käyttöön. Sen avulla voisi antaa selkeätä tietoa turvapaikanhakijoille arjen hallinnasta.

Maahanmuuttajakentälle tehtyjä väitöskirjoja on myös tehty viime aikoina. Tuoreimpien joukossa on Leila Nisulan (2010) väitöskirja ”Vuorovaikutuskulttuuri ja sen jäsentymisen maahanmuuttajien työllistämismallinnuksessa”. Aihetta tutkitaan myös opinnäytetyöni kohderyhmää, eli turvapaikanhakijoita, koskevassa Kerttu Weissenfeltin (2007) väitöskirjassa ”Me ja muualta tulleet - Ruukkilaisten asennoituminen karjalaisiin ja turvapaikanhakijoihin”.

Leila Nisulan (2010) tutkimuksen kohteena oli jo pitemmän aikaa Suomessa asuneille maahanmuuttajille suunnattu työllistämismallinnus. Tutkimuskysymyksenä oli, miten erilaisista kulttuureista tulevien henkilöiden vuorovaikutuskulttuuri jäsentyy työllistämismallinnuksen aikana. Tutkimustuloksena oli, että maahanmuuttajien työllistämismallinnuksessa ei ollut yhtenäistä vuorovaikutuskulttuuria. Sen sijaan vuorovaikutusta jäsensivät erilaiset vuorovaikutuskyvykset, jotka tuottivat erilaista vuorovaikutuskulttuuria. Vuorovaikutuskulttuuri voi olla henkilön kotoutumista ja arjen hallintaa tukevaa, tai vastavuoroisesti erillisyyttä vahvistavaa. Keskeistä tietoa on, lisäävätkö ja vahvistavatko nämä vuorovaikutuskulttuurit maahanmuuttajien stereotyyppistä negatiivisävytteistä identiteettiä, vai mahdollistavatko ne maahanmuuttajalle henkilökohtaisen identiteettimäärittelyn, joka auttaisi meitä suomalaisia näkemään heidät yksilöinä.

Kerttu Weissenfelt (2007) tutki Ruukissa asuvien asenteita sodan aikana Karjalasta tulleisiin sekä vuodesta 1993 lähtien kuntaan saapuneisiin turvapaikanhakijoihin. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää ruukkilaisten asennoitumista kuvaavia tekijöitä muualta tulleisiin ryhmiin. Tutkimus oli tapaustutkimus, joka toteutettiin vuonna 1994. Tutkimuksen tuloksena voitiin todeta, että ruukkilaisten asenne karjalaisia kohtaan oli keskimäärin positiivinen ja turvapaikanhakijoita kohtaan neutraali. Mielestäni huomattava tutkimustulos oli se, kuinka paljon

pohjakoulutuksella oli merkitystä asenteisiin. Tutkimuksen mukaan lukion käyneillä oli positiivisempi asenne sekä karjalaisiin että turvapaikanhakijoihin. Myös jälleenrakentamisen sukupolvi, eli vuonna 1930–1944 syntyneet, olivat muita sukupolvia positiivisempia sekä karjalaisia että turvapaikanhakijoita kohtaan.

7 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi eteni nopealla tahdilla. Oulun vastaanottokeskus tekee tiiviisti yhteistyötä eri koulujen kanssa ja opiskelijat kuuluvat näkyvästi sen arkeen. Yhteistyö on ollut helppoa ja vaivatonta ja opastusta on saanut tarvittaessa.

Lähdekirjallisuutta löytyi vaihtelevasti aiheesta riippuen. Lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvää kirjallisuutta oli tarjolla runsaasti ja monipuolisesti. Myös aiheeseen liittyvää kansainvälistä tutkimustietoa oli tarjolla. Maahanmuuttajista ja pakolaisista oli tarjolla monimuotoista tutkimustietoa sekä kirjallisuutta, mutta turvapaikanhakijoihin ja vastaanottopolitiikkaan liittyvää lähteistöä oli vaikeampi löytää. Pakolaisia ja heidän asemaansa on tutkittu Suomessa paljon, mutta turvapaikanhakijat ovat vielä jokseenkin tutkimaton ryhmä.

Turvapaikanhakijat ovat yhä enemmän julkisessa mediassa. Kansainvälisellä tasolla heidät on huomioitu myös tutkimuksissa. Jään mielenkiinnolla odottamaan, missä vaiheessa myös Suomessa tutkijat heräävät tutkimaan turvapaikanhakijoiden asemaa ja paikkaa yhteiskunnassamme.

Oulun vastaanottokeskuksessa käytetään tuotteita päivittäisessä ohjaustyössä suhteellisen vähän. Työntekijät kokivatkin, että tuote tuli tarpeeseen. Mielestäni tuotteita voisi olla työntekijöiden tukena enemmänkin. Seuraava kehittämisalue voisi olla terveydenhoito ja tuote, jossa käsiteltäisiin lapsen sairastumista. Vastanottokeskuksen sairaanhoitajien päivystysajat ovat usein täynnä huolestuneita vanhempia heidän flunssaa sairastavien lasten kanssa. Kuten suomalaisetkin vanhemmat myös turvapaikanhakijaperheiden äidit ja isät ovat hämillään nuhaisen lapsen kanssa. Tarpeellinen olisi siis tuote, jossa käsiteltäisiin yleisten sairauksien oireet sekä itsehoitotavat. Tällaista tuotetta ohjaajat voisivat käyttää vähentäen sairaanhoitajien työmäärää. Tuotteella voitaisiin lisätä myös vanhempien tietoa lapsen hoidosta. Tuotteessa käytäisiin myös läpi, mikä on nor-

maalia ja mitkä oireet viittaavat tavanomaiseen kausiflunssaan, joka on hoidettavissa kotikonstein.

Opinnäytetyö haastoi pohtimaan vastaanottokeskuksen toimintaa, sen kehittämistarpeita sekä asiakkaiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Opinnäytetyön työstämisen aikana opin, että turvapaikanhakijat ja heidän prosessinsa Suomen vastaanottojärjestelmässä on monimutkainen ja monelle tuntematon asia. Toivon, että opinnäytetyöni kautta ihmiset pääsevät lähemmäksi turvapaikanhakijoiden elämää ja kokemuksia.

Opinnäytetyö haastoi tutustumaan eri kulttuureihin sekä eri kulttuurien yhteensovittamisen problematiikkaan niinkin monimuotoisessa ja -kulttuurisessa ympäristössä kuin vastaanottokeskus. Sen sijaan, että näkisin eri kulttuurit ja uskonnot ja niiden yhteensovittamisen yhteiskunnan haasteena, näen ne nyt myös rikkautena sekä paikkana oppia uusia asioita niin itsestämme kuin myös toisistamme.

LÄHTEET

- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007. Tutkijan arkipäivän etiikka. Tampere: Vastapaino.
- Convention on the Rights of Child 2.10.1990. Viitattu 29.10.2011.
<http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>
- Einon, Dorothy 2001. Lapsen hoito ja kehitys - Terve, tyytyväinen ja tasapainoinen lapsi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Ekelund, Gabriella 2007. Om barn och Böcker. Borås: Sveriges Utbildningsradio AB.
- Erikoissairaanhoitolaki 1062/1989, 1.12.1989. Viitattu 15.11.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19891062?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=erikoissairaanhoitolaki>
- Hermanson, Elina 2007. Lapsiperheen oma kirja - Terveys syntymästä kouluikään. Helsinki: Duodecim Oy.
- Hörnell, Agneta 2005. Små barn och mat. Teoksessa Jorunn, Hansson & Christina, Oscarsson (toim.) 2005. Lyckliga barn - en bok om föräldraskap. Västerås: Forma Publishing Group AB, 126–129.
- Ilmatieteenlaitos i.a. Pakkasen purevuus. Viitattu 6.10.2011.
<http://legacy.fmi.fi/src/tuotteet/PakkasenPurevuus/index.php>
- Ivanoff, Päivi; Risku, Aija; Kitinoja, Helli; Vuori, Anne & Palo, Raija 2006. Hoitadko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Kantola, Kaisa 2011. Perhetyöntekijä, Oulun vastaanottokeskus, Heikinharjun toimipiste. Oulu. Henkilökohtainen tiedonanto 11.10.
- Karling, Marjo; Ojanen, Tuija; Sivén, Tuula; Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Katajamäki, Erja 2004. Terveen lapsen ja nuoren kehitys, hoito ja ohjaus. Teoksessa Paula Koistinen, Susanna Ruuskanen & Tuula Surakka (toim.) Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 52–76.

- Kuoppala, Outi & Tuovinen, Tuire 2009. Lapsi ja vanhempi maahanmuuttajaperheessä - Ajatuksia ja tietoa arjen tueksi. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Laakso, Marja-Leena 2001. Vanhemmuus. Teoksessa Dorothy, Einon (toim.) Lapsen hoito ja kehitys - Terve, tyytyväinen ja tasapainoinen lapsi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 134–151.
- Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 746/2011, 1.9.2011. Viitattu 12.9.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2010/20100266?search%5Bpika%5D=Laki%20kansainv%C3%A4list%C3%A4%20suojelua%20hakevan%20vastaanotosta&search%5Btype%5D=pika>
- Laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä 116/2002, 15.2.2002. Viitattu 15.11.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020116>
- Lastenneuvolan ravitsemusohjeet 2004. Vauvan ruoka 0–6 kk. Viitattu 6.10.2011.
http://www.tampere.fi/tiedostot/5b7fSSNaF/vauvan_ruoka0_6kk.pdf
- Latvala, Laura & Tiitto, Roosa 2008. Maahanmuuttajalapsiperhe lastenneuvolassa - Kuvallinen kansio lapsen kasvusta ja terveellisistä elämäntavoista. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysala. Opinnäytetyö.
- Maahanmuuttovirasto i.a.a. Kaaviokuva - Turvapaikan hakeminen. Viitattu 12.7.2011. <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2476>
- Maahanmuuttovirasto i.a.b. Kansainvälinen suojelu. Viitattu 15.11.2011.
<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2476,2537>
- Maahanmuuttovirasto 2011 a. Turvapaikanhakijoiden määrä väheni vuonna 2010 kolmanneksella. Viitattu 12.7.2011.
<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=4132>
- Maahanmuuttovirasto 2011 b. Turvapaikkapuhuttelua odotetaan noin puoli vuotta. Viitattu 12.7.2011.
<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=3908>

- Mannila, Simo 2010. Nordic immigration policy and the new emphasis on labour immigration - The case of Finland as compared to Sweden and Norway. Teoksessa Simo, Mannila; Vera, Messing; Hans-Peter, Van der Broek, & ZsuZsanna, Vidra (toim.) Immigrants and ethnic minorities - European country cases and debates. National institute for health and welfare 41/2010. Helsinki: University Print, 18–38.
- Muhammed, Husein 2011. Yhtä erilaiset - Islam ja suomalainen kulttuuri. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.
- Munter, Leena 2010. Monikulttuurisen ohjauksen näkökulmia - Opaslehti turvapaikanhakijoille arjen hallintaa. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan abc. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Nationmaster i.a. Religion statistics. Viitattu 29.10.2011.
http://www.nationmaster.com/graph/rel_isl_per_mus-religion-islam-percentage-muslim
- Nettineuvo 2006. Ulkoilu. Viitattu 6.10.2011.
<http://www.nettineuvo.fi/index.asp?link=55&klik=2>
- Nisula, Leila 2010. Vuorovaikutuskulttuuri ja sen jäsentymisen maahanmuuttajien työllistämismennessä. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
- Pehkonen, Aini & Väänänen-Fomin, Marja. Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pentikäinen, Marja 2005. Loputtomalla matkalla. Helsinki: Etnika.
- Pihlajisto-Särkelä, Tarja 2011 a. Vastaava ohjaaja, Oulun vastaanottokeskus, Heikinharjun toimipiste. Oulu. Henkilökohtainen tiedonanto 27.7.
- Pihlajisto-Särkelä, Tarja 2011 b. Vastaava ohjaaja, Oulun vastaanottokeskus, Heikinharjun toimipiste. Oulu. Henkilökohtainen tiedonanto 1.9.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Sisäasiainministeriö 2008. Laatukäsikirja - Vastaanotto toiminnan toimintajärjestelmä. Versio 2.0

- Smedje, Hans 2005. Sömnens betydelse. Teoksessa Jorunn, Hansson & Christina, Oscarsson (toim.) 2006. Lyckliga barn - en bok om föräldraskap. Västerås: Ica Bokförlag, 146–150.
- Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus i.a. Sosiaologian peruskurssi. Viitattu 12.7.2011. <http://www.uta.fi/tyt/avoin/verkko-opinnot/sosiologia/luku2.html>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus 1326/2010, 30.12.2010. Viitattu 15.11.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=terveydenhuoltolaki>
- Tiilikainen, Marja 2007. Arjen Islam - Somalinaisten elämää Suomessa. Tampere: Vastapaino.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2011. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsitteleminen. Viitattu 22.8.2011. http://www.tenk.fi/hyva_tieteellinen_kaytanto/loukkaukset.html
- Ulkomaasiainministeriö 2011. Turvapaikanhakijoiden määrä maailmassa väheni 2010. Viitattu 12.7.2011. <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=216477>
- Ulkomaalaislaki 2004/301, 30.4.2004. Viitattu 15.11.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ulkomaalaislaki>
- Valtion ravitsemusneuvottelukunta i.a. Ravitsemussuositukset. Viitattu 22.8.2011. http://www.ravitsemusneuvottelukunta.fi/portal/fi/ravitsemussuositukset/suomalaiset_ravitsemussuositukset/
- Van der Horst, Hilje 2004. Living in a Reception Centre: the Search for Home in an Institutional Setting. Housing, Theory and Society Vol. 21, No. 1, 36–46. Viitattu 28.9.2011. Saatavissa <http://www.nelliportaali.fi>, EBSCO Academic Search Premier-aineisto
- Vauva 2010. Pakkasraja & vauva. Viitattu 6.10.2011. http://www.vauva.fi/artikkelit/795/pakkasraja_vauva_
- Vilén, Marika; Vihunen, Riitta; Vartiainen, Jari; Sivén, Tuula; Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus - erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

- Vilkka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Weissenfelt, Kerttu 2007. Me ja muualta tulleet - Ruukkilaisten asennoituminen karjalaisiin ja turvapaikanhakijoihin. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
- YLE 2011. Fewer seeking refuge in Finland. Viitattu 4.10.2011.
http://www.yle.fi/uutiset/news/2011/10/fewer_seeking_refuge_in_finland_2921933.html